

SKAPANDE SKOLA
– EN NULÄGESANALYS
KULTURRÅDETS
SKRIFTSERIE 2012:2

Tryck: Imprima AB
© Statens kulturråd 2012
Bild omslag: Orkesterskolan El Sistema. Foto: Kari Jantzen
ISSN 1654-210x
ISBN 978-91-85259-89-2

Kulturrådet, Box 27215, 102 53 Stockholm Besök: Borgvägen 1–5
Tel: 08 519 264 00 Fax: 08 519 264 99 E-post: kulturradet@kulturradet.se Webbplats: www.kulturradet.se

KULTURRÅDET

INNEHÅLL

Förord sid. 5

Sammanfattning sid. 6

Uppdrag, metod och material sid. 8

    Bidraget Skapande skola sid.8

    Uppdrag sid. 8

    Material, metod och avgränsningar sid. 8

Resultat sid. 10

    Sammanställning av redovisningar sid. 10

    Kulturutövares erfarenheter sid. 15

    Elevens delaktighet och inflytande i Skapande skola sid. 22

Sammanfattande diskussion sid. 25

    Reflektioner utifrån redovisningar sid. 25

    Reflektioner utifrån kulturutövarnas erfarenheter sid. 27

    Reflektioner utifrån elevens delaktighet och inflytande sid. 28

Barns och ungas rätt till kultur är ett prioriterat område i regeringens kulturpolitik. Sedan 2009 har Kulturrådet en barn- och ungdomskulturstrategi där ett av målen är att minst 30 procent av Kulturrådets samlade bidragsgivning ska gå till verksamheter och projekt som direkt kommer barn och unga till del. En viktig del i detta är bidraget Skapande skola som infördes 2008, vilket syftar till att barn och unga ska få ta del av professionell kulturverksamhet i skolan. Kulturrådet fördelar årligen detta bidrag och år 2011 omfattade det 150 miljoner kronor och grundskolans årskurs 1–9.

I regleringsbrevet för 2011 har Kulturrådet fått i uppdrag av regeringen att senast i februari 2012 redovisa en uppföljning av bidraget Skapande skola. Föreliggande rapport har tagits fram av Kulturrådets kansli.

I rapporten presenteras uppgifter om bidragsfördelningen för beviljade bidrag läsåret 2010/2011, elevernas delaktighet och inflytande samt kulturutövarnas erfarenheter av att ha arbetat inom Skapande skola. Kulturrådet har inhämtat uppgifterna genom skolhuvudmännens årliga resultatredovisningar av bidraget Skapande skola och två enkäter – en som besvarades av skolhuvudmännen om elevernas delaktighet och inflytande samt en som besvarades av de kulturutövare som har deltagit i Skapande skola. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion och reflexioner inför framtiden.

Kennet Johansson
Generaldirektör Kulturrådet

FÖRORD

Den här rapporten innehåller fakta och erfarenheter av ett kulturbidrag som har funnits i tre år. Det fjärde projektåret pågår nu. Underlaget för rapporten är bidragsmottagarnas projektredovisningar och två enkäter som skickats ut – till skolhuvudmän och till kulturaktörer av olika slag. Vissa av dem som har svarat på Kulturrådets enkät till kulturaktörer har deltagit i ett enda projekt. Andra har varit med i tio. Vissa har arbetat med barn och kultur en stor del av sitt yrkesliv, andra är nybörjare. Kan man dra några samlade slutsatser med utgångspunkt från ett så skiftande underlag?

Vi vågar påstå att man kan det. Att det i den stora mängden svar från kulturaktörer och skolföreträdare går att se mönster och samstämmiga synpunkter. Det mest påtagliga är glädjen – engagemanget i eleverna och viljan att ge dem en stark kulturupplevelse och nya redskap för att förstå världen. Många kulturaktörer talar också med respekt om lärarna och om det goda samarbetet med skolan. Både skola och kulturaktörer lyfter exempel på att elever har fått nya kunskaper och stärkt självkänsla av kulturprojekten. Men det finns också frågor och ifrågasättanden som återkommer, till exempel brist på tid, pengar, förankring, djupare förståelse för varandras uppdrag och brist på gemensamma mål.

Detta är problem som bara till viss del kan lösas genom förändringar i regelverket och handläggningen av bidraget Skapande skola. Frågan om samverkan mellan kultur och skola är större än ett enskilt bidrag. För att utveckla samverkan krävs engagemang och ansvarstagande som delas mellan olika samhällsnivåer: kommuner, landsting/regioner och staten. Det kräver också ett kontinuerligt utbyte av kunskap och erfarenheter – både mellan dessa tre nivåer och mellan alla de lärare, kulturutövare, kultursamordnare och övriga som arbetar med kulturverksamhet i skolan. En starkare samverkan mellan skol- och kulturpolitik skulle ytterligare stärka kulturverksamheten i skolan. Skapande skola är ett långsiktigt bidrag vilket ger stora möjligheter till utveckling och dialog mellan berörda parter.

Kulturrådet utvecklar varje år informationen till sökande för att hjälpa dem att göra en realistisk ansökan så att skillnaden mellan sökt och beviljat belopp inte är alltför stor. Syftet är att skolhuvudmännen ska kunna göra en planering som håller från ansökningstillfället tills projektet ska genomföras utan att alltför stora förändringar behöver göras. Som vid all bidragsgivning finns det dock inga garantier. Beviljat bidrag förutsätter en ansökan som

uppfyller bidragskriterierna, men beloppen påverkas förstås också av söktrycket.

En fråga man kan ställa sig är hur fördomar och förtfatta meningar om skola respektive kulturliv styr resultaten. En lärare Kulturrådet har pratat med utbrast ”vi är Luther och ni är Rousseau” – och under lurade en fråga om rollfördelningen verkligen måste se ut så. Det finns exempel i de enkäter som rapporten bygger på att kulturaktörerna ser på skolan som en prestationsstyrd verksamhet där barns fantasi och kreativitet hämmas. Tidigare undersökningar som Kulturrådet genomfört har visat att skolan å andra sidan ibland ser på kulturaktörer som ostrukturerade, slarviga och okunniga om skolans mål och uppdrag.

Sannolikt kommer långsiktiga samarbeten mellan skola och kulturliv att få fördomarna att blekna och nya insikter att växa fram. Ökade insatser för kompetensutveckling, både för skolpersonal och professionella kulturaktörer, kan snabba på utvecklingen för mer konst och kultur i skolan av hög kvalitet.

Kulturrådet har ett tydligt uppdrag att stärka barns och ungas kulturella rättigheter. I detta arbete har Skapande skola stor betydelse.

SAMMANFATTNING

Denna rapport bygger på tre olika underlag: Redovisningar från 295 av de 370 skolhuvudmän som beviljats bidrag vid fördelningen av Skapande skola år 2010, samt två enkätundersökningar som Kulturrådet utfört. En enkät skickades till kulturutövare i hela landet för att samla in deras erfarenheter från arbete inom ramen för Skapande skola. Ytterligare en enkät skickades till skolhuvudmän, för att undersöka hur eleverna har varit delaktiga i planering, genomförande och uppföljning av insatserna inom Skapande skola.

Skolhuvudmännens redovisningar

Redovisningarna från skolhuvudmännen visar att 2 174 skolor genomförde Skapande skolaprojekt under läsåret 2010/2011. Det motsvarar knappt två tredjedelar av det totala antalet skolor huvudmännen har ansvar för. Insatserna nådde 280 000 elever i åk 4–9 och mer än hälften av insatserna ägde rum på skolan. 56 procent av skolhuvudmännen inkluderade särskolan i insatserna. Mer än 200 av skolhuvudmännen genomförde Skapande skolainsatser inom bild- och formkonst, som därmed är det konstområde som förekommer hos flest skolhuvudmän. Teater, dans, musik, drama och skrivande förekommer också hos flertalet av skolhuvudmännen. Merparten av Skapande skolabidragen, 86 procent, gick till löner/arvoden till kulturaktörerna eller till inköp av föreställningar och studiebesök.

Samordningen av Skapande skola skedde i första hand på en skola eller på kommunens skolförvaltning. När det gäller planeringen av de enskilda insatserna svarar 90 procent av skolhuvudmännen att lärare medverkade, 80 procent att elever deltog, 60 procent att skolledare deltog och 60 procent att externa kulturaktörer deltog i planeringen.

För att beviljas Skapande skolamedel ska skolhuvudmännen göra en handlingsplan som beskriver hur samverkan mellan skola och kulturliv långsiktigt ska stärkas. Skolhuvudmännens upplever handlingsplanen som betydelsefull för att tydliggöra mål och syfte med insatserna och att den bidragit till att förankra insatserna.

Skolornas personal upplevde Skapande skolainsatserna som positiva. Bland annat bidrog insatserna till insikt om andra lärostilar och undervisningsmetoder, ökad samverkan mellan lärare i olika ämnen och mellan lärare och kulturaktörer.

När det gäller eleverna beskriver skolhuvudmännen att Skapande skolainsatserna bidrog till att stärka elevernas självkänsla, och att eleverna fick visa kompetenser och

talanger som lärarna inte tidigare sett prov på. 20 procent uppger att insatserna bidrog till bättre samarbetsklimat på skolorna.

Samverkan med kulturlivet uppges ha stärkts genom Skapande skolainsatserna. Skolorna har etablerat en kontakt med kulturaktörer som de kan fortsätta att samarbeta med. Skolorna har även fått ökad kunskap om hur kulturen kan användas i skolan för att berika verksamheten och förbättra måluppfyllelsen.

Kulturaktörernas erfarenheter

De kulturaktörer som besvarat Kulturrådets enkät om erfarenheter från Skapande skola är övervägande positiva. Framförallt lyfter de arbetet med eleverna, men även ett gott samarbete med lärarna tas upp. Majoriteten av kulturaktörerna är nöjda med planering och genomförande av projekten och med samarbetet med skolan. Minst nöjda är de med uppföljningen, där 17 procent är missnöjda eller mycket missnöjda och 41 procent svarar att de varken är nöjda eller missnöjda. Brist på tid och resurser tas upp som utmaningar, men även bristen på förberedelser på skolorna. Cirka 17 procent av kulturaktörerna anger att de inte har fått ersättning för alla timmar de lagt ner, utan att en del av arbetet utförts utan ersättning. Kulturrådet konstaterar också att det finns stora skillnader mellan högsta och lägsta ersättningsnivå för de kulturaktörer med f-skatt som medverkat i Skapande skola. 66 procent av kulturaktörerna är dock nöjda med den ersättning de fått.

Av de kulturaktörer som besvarat enkäten är 69 procent kvinnor, drygt 50 procent bor i Stockholms län, Västra Götalandsregionen eller Skåne. Tillsammans har de medverkat i Skapande skolaprojekt i 259 av Sveriges 290 kommuner. Respondenterna representerar ett stort antal yrkesgrupper och konstformer, där den största enskilda gruppen, 12 procent, är konstnärer inom bild och form. Hälften av respondenterna är anställda vid en kulturinstitution eller organisation och hälften är fria utövare/pedagoger. Det vanligaste sättet att få ett uppdrag inom Skapande skola är att skolan, eller den kommunala kultursamordnaren har tagit kontakt. 90 procent av kulturaktörerna svarar att de kunnat genomföra sitt projekt enligt den ursprungliga planen.

Elevernas delaktighet

Enkäten om elevernas delaktighet visar att eleverna är delaktiga i planering, genomförande och uppföljning i

flertalet av de insatser som genomförs med stöd av Skapande skola. Detta ligger väl i linje med skolans styrdokument som säger att eleverna ska ha inflytande över sin lärmiljö. I förordningen för Skapande skola är dock kravet på delaktighet formulerat som att eleverna ska medverka i framtagandet av den strategiska handlingsplan som skolhuvudmännen måste ta fram för att kunna ansöka om Skapande skolamedel. Detta sker inte i samma omfattning, 44 procent av skolhuvudmännen svarar att eleverna medverkade i arbetet med handlingsplanen. Flera av skolhuvudmännen ifrågasätter kravet på att elever ska involveras i arbetet med en strategisk handlingsplan som tas fram centralt i kommunen. Det ställer i så fall höga krav på representativitet i urvalet av elever.

Samverkan mellan skola och kulturliv har förbättrats sedan Skapande skola infördes. För att ytterligare utveckla samverkan krävs både engagemang och ansvarstagande, men även ett kontinuerligt utbyte av kunskap och erfarenheter mellan skola och kultur. Det finns ett stort behov av kompetensutveckling för både skolpersonal och kulturaktörer och mötesplatser för detta anordnas i allt högre grad. I denna utveckling är det viktigt att skolhuvudmännen och de enskilda skolorna inte underskattar vikten av uppföljning för att utveckla arbetet med konst och kultur av hög kvalitet i skolan.

UPPDRAG, METOD OCH MATERIAL

Enligt Statens kulturråds regleringsbrev för 2011 har Kulturrådet i uppdrag att följa upp bidraget Skapande skola. Uppdraget redovisas i en rapport till Kulturdepartementet den 24 februari 2012.

Bidraget Skapande skola

Statens kulturråd fördelar sedan 2008 bidraget Skapande skola som regleras i förordningen (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan.

Bidraget ska medverka till att:

- kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt integreras i årskurs 1–9 i grundskolan med utgångspunkt i skolans kulturuppdrag enligt gällande läroplan,
- öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna, så att tillgången till kulturens alla uttrycksformer och möjligheterna till eget skapande ökar.

Bidraget Skapande skola infördes 2008 och avsåg då årskurs 7–9 med en bidragssumma på 52 miljoner kronor. Bidraget har sedan successivt utökats till att även 2009 omfatta årskurs 7–9 men då med 56 miljoner kronor, 2010 årskurs 4–9 med 109 miljoner kronor. Sedan 2011 omfattas bidraget av grundskolans årskurs 1–9 och de totala bidragsmedlen att fördela är 150 miljoner kronor. Bidraget fördelas en gång per år till skolhuvudmän, det vill säga den som ansvarar för det offentliga skolväsendet för barn och ungdom på kommunal nivå, för en fristående skola, specialskola eller för en riksinternatskola. Fram till ansökningsomgången 2011 hade landets alla kommuner, utom två, ansökt om bidraget vid något tillfälle.

Uppdrag

Kulturrådet har vid två tidigare tillfällen följt upp fördelningen av bidraget Skapande skola. Den första uppföljningen¹ gjordes 2009 och baserades på de tre ansökningstillfällen som genomfördes under 2008 och 2009. Den andra uppföljningen² baserades på redovisningarna från skolhuvudmännen som beviljades bidrag inom Skapande skola för läsåret 2009/2010.

I regleringsbrevet för Statens kulturråd 2011 fick myndigheten i uppdrag att följa upp bidraget Skapande skola och skriva en rapport som ska lämnas till Kulturdepartementet i februari 2012. I regleringsbrevet står följande:

Statens kulturråd ska följa upp Skapande skola-satsningen. I uppföljningen ska bl.a. ingå att beskriva former för barns och ungas möte med konst och kultur liksom former för det egna skapandet. Uppföljningen ska även visa hur

barns och ungas delaktighet och inflytande har utvecklats. Berörda kulturutövares erfarenheter ska tas till vara.

Den första delen av uppdraget enligt regleringsbrevet; att beskriva former för barns och ungas möte med konst och kultur liksom former för det egna skapandet har Kulturrådet vid två tidigare tillfällen undersökt i och med att fördelningen av bidraget följts upp. Den andra och tredje delen av uppdraget; Uppföljningen ska även visa hur barns och ungas delaktighet och inflytande har utvecklats. Berörda kulturutövares erfarenheter ska tas till vara har Kulturrådet tidigare inte undersökt. Eftersom det är första gången en uppföljning görs av elevernas delaktighet samt kulturutövarnas erfarenheter så är det svårt att visa på någon förändring. Rapporten bör därför ses som en aktuell översikt av bidragsfördelningen, former för barns och ungas möte med konst och kultur och det egna skapandet, elevers delaktighet och inflytande samt kulturutövares erfarenheter. Rapporten kan användas som en utgångspunkt för kommande uppföljningar och utvärderingar.

Myndigheten för kulturanalys ska genomföra en utvärdering av bidraget som avser åren 2008–2011/12 och årskurserna 7–9, eftersom bidraget har varit sökbart för dessa årskurser längst tid. Utvärderingen fokuserar på Skapande skolas möjlighet att uppfylla de kulturpolitiska målen, med särskild inriktning mot barns och ungas perspektiv, till exempel ifråga om tillgänglighet och delaktighet. Den ska även beskriva vilka effekter Skapande skola har bidragit till. Utvärderingen ska redovisas 2013.

Material, metod och avgränsningar

Denna rapport baseras på material som Kulturrådet inhämtat från tre olika källor under hösten 2011:

1. En sammanställning av skolhuvudmännens årliga resultatredovisningar av Skapande skola-bidraget. Redovisningarna gällde ansökningsomgången 2010/2011 som innefattade årskurserna 4–9.
2. En enkät som besvarades av skolhuvudmän som beviljats stöd från Skapande skola vid minst två fördelningstillfällen. I enkäten ställdes frågor om elevernas delaktighet och inflytande i insatserna inom Skapande skola.
3. En enkät som besvarades av kulturutövare som deltagit i Skapande skola. Enkätens huvudfokus var att ta reda på kulturutövarnas erfarenheter från att ha arbetat inom Skapande skola.

Kulturrådet har genomfört insamlingen av samtliga un-

1. "Skapande skola – En första uppföljning" http://www.kulturradet.se/Documents/Bidrag/skapandeprocent20skola/skapande_skola_final.pdf 2012-02-10

2. "Utfallet av Skapande skola – december 2010"

http://www.kulturradet.se/Documents/Bidrag/skapandeprocent20skola/utfallet_skapande_skola_dec_2010.pdf 2012-02-10

derlag. Två konsulter, Bättra Konsult AB och VETA Konsult, har anlåtts för att bearbeta vissa delar av materialet. Kulturrådet har därefter skrivit denna rapport.

I rapporten återfinns citat från båda enkäterna. I citaten har stavfel korrigerats och materialet har avidentifierats. Rapporten innehåller ett urval av tabeller och diagram. I diagrammen skiljer sig antalet respondenter åt beroende på att vissa frågor i enkäten är villkorade. Samtliga tabeller och diagram som har tagits fram i undersökningen återfinns på Kulturrådets webbplats (www.kulturradet.se).

Redovisningar för läsåret 2010/2011

Det är skolhuvudmännen som ansvarar för ansökan och resultatredovisning av Skapande skola-bidraget samt den handlingsplan som ska upprättas i samband med att de söker bidraget. Sammanställningen av skolhuvudmännens resultatredovisningar ger en generell bild av hur arbetet med Skapande skola bedrivs i landet. I redovisningarna återfinns bland annat information om hur samordning och planering av arbetet har gått till, insatsernas omfattning och innehåll, handlingsplanens roll och vilka utmaningar som skolhuvudmannen har upplevt med arbetet. Dessutom ges reflexioner kring hur eleverna och skolans personal har uppfattat arbetet med konst och kultur inom ramen för Skapande skola.

Sammanställningen av redovisningarna för läsåret 2010/2011 ligger till grund för Kulturrådets uppföljning av bidraget och ger även exempel på former för barns och ungas möte med konst och kultur liksom former för det egna skapandet.

Elevernas delaktighet

Enkäten som syftade till att ta reda på mer om elevers delaktighet och inflytande inom Skapande skola skickades till de skolhuvudmän som sökt och fått beviljat Skapande skola-medel i minst två år. Detta för att om möjligt se en utveckling i hur skolhuvudmännen arbetar med elevernas delaktighet. Kulturrådet valde därför att ge skolhuvudmännen följande instruktioner i samband med att de fick enkäten:

Vår rekommendation är att ni vänder er till den skola som varit med längst i Skapande skola och fyller i deras sätt att arbeta med elevernas delaktighet och inflytande. Om flera skolor i er kommun har varit med lika länge i Skapande skola får ni välja den skola som ni finner lämpligast.

Enkäten skickades till samtliga 323 skolhuvudmän som fått beviljat Skapande skola-medel i minst två år. Av dessa besvarade 145 enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 46 procent.

Det är dock värt att notera att Kulturrådet inte har definierat vad elevers delaktighet innebär inom ramen för Skapande skola. Skolorna arbetar därför på olika vis med elevers delaktighet och inflytande inom Skapande skola och enkätens frågor fokuserade huvudsakligen på att ta reda på om eleverna varit delaktiga och i så fall på vilket sätt de har varit delaktiga.

Kulturutövarnas erfarenheter

Kulturrådet skickade ut en enkät för att inhämta information om hur kulturutövarnas erfarenheter från att ha arbetat i projekt som bekostats av Skapande skola-medel tillvaratas. Kulturrådet ansvarade för utformandet av enkäten och Konstnärliga och litterära yrkesutövarnas samarbetsnämnd (KLYS) ombads lämna synpunkter på den.

Kulturrådets målsättning var att enkäten skulle besvaras av kulturaktörer inom samtliga konstområden med en god geografisk spridning i hela landet. Kulturrådet samlade därför in kulturaktörers kontaktuppgifter från olika källor bland annat från föreningar som organiserar kulturaktörer, regionala kulturkonsulentverksamheter, fria aktörer och kulturinstitutioner samt de kulturaktörer som angetts i tidigare redovisningar från 2009/2010. Sammanlagt samlades 2 251 kulturaktörers adresser in och Kulturrådet valde att skicka ut enkäten till samtliga. Kulturrådet anade emellertid att vissa av dessa kulturaktörer kunde ha arbetat med kultur i skolor utan att det bekostats av just Skapande skola-bidraget. Kulturrådet gjorde därför ett medvetet överutskick av enkäten. För att försäkra sig om att endast kulturaktörer, vars arbetsinsats bekostats av Skapande skola-bidraget, besvarade enkäten fick respondenterna först besvara frågan; Har du arbetat med kultur i skolan som bekostades av det statliga bidraget Skapande skola? Det var endast de som svarade ja på denna fråga som fick besvara resten av enkätens frågor.

Av de 2 251 kulturaktörer som enkäten skickades till besvarade 980 enkäten och av dessa hade 546 personer arbetat med konst och kultur i skolan som bekostats av bidraget Skapande skola. Det var sålunda dessa 546 kulturaktörer som fick besvara enkäten i sin helhet.

RESULTAT

Sammanställning av redovisningar

Bidragfördelningen för Skapande skola har följts upp vid två tidigare tillfällen. Den första uppföljningen gjordes 2009 och baserades på de tre ansökningstillfällen som genomfördes under 2008 och 2009. Den andra uppföljningen baserades på redovisningarna från skolhuvudmännen som beviljades bidrag inom Skapande skola för läsåret 2009/2010. Underlaget som tas upp i denna rapport baseras på redovisningar av beviljade bidrag för läsåret 2010/2011, då Skapande skola-bidraget utökats till årskurs 4–9 och omfattar 109 miljoner kronor. Uppgifterna i detta avsnitt bygger på svaren i de 295 redovisningar som hade inkommit till Kulturrådet den 12 oktober 2011. Totalt fördelades bidrag till 370 skolhuvudmän i denna bidragsomgång.

Under de tre år som Skapande skola har funnits har cirka 217 miljoner kronor fördelats. Totalt har 999 ansökningar inkommit och av dessa har 945 beviljats. Kriterierna för att beviljas bidrag har utvecklats under åren och bidraget har även successivt utvidgats till att innefatta fler årskurser och mer bidragsmedel.

Allmänt om redovisningarna

I redovisningarna för läsåret 2010/2011 visade det sig att 2 174 skolor har deltagit i insatser bekostade av Skapande skola-bidraget. Det motsvarar knappt två tredjedelar av alla skolor som finns hos de skolhuvudmän som har beviljats bidrag. Cirka 280 000 elever har omfattats av insatserna och de är relativt jämnt fördelade mellan årskurserna 4–9. I 84 procent av redovisningarna anges att insatserna inom Skapande skola har varit obligatoriska för eleven, vilket är jämförbart med tidigare år. Av skolhuvudmännen har 56 procent även inkluderat särskolan i insatserna. Fler skolhuvudmän än tidigare har dock angett att det på de involverade skolorna inte finns någon särskola.

Ekonomisk redovisning

Diagram 1. Hur bidraget har använts (procent)

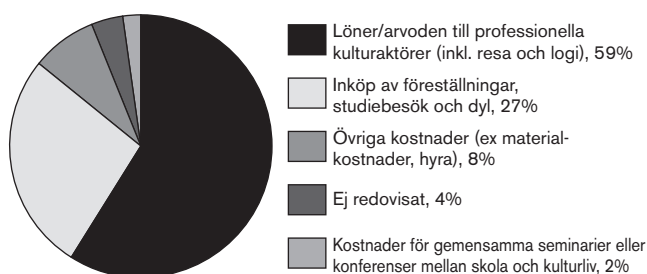

Diagram 1 visar den ekonomiska redovisningen. Det är tydligt att majoriteten av bidragen har använts till att ersätta professionella kulturaktörer. Av de 295 redovisningar som har granskats uppger 215 skolhuvudmän att de har bidragit med egna resurser till arbetet med Skapande skola. De egna resurserna har framförallt använts till samordning, resor/logi, kompetensutveckling och material.

Samordning och planering av insatser

Likt tidigare år har samordningen av insatserna i första hand skett på en skola (33 procent) eller kommunens utbildningsförvaltning (25 procent), därefter har respondenterna angett att samordningen sker på musik- eller kulturskola (tio procent). Att samordningen sker från kommunens kulturförvaltning kommer först på 6:e plats (sju procent). Det är ganska ovanligt att samordningen sker på en kulturenhet, på koncernnivå hos friskolorna eller på stadsdelsförvaltning. Utifrån svarsalternativet ”annat”, vilket tio procent har svarat, framgår att samordningen har skötts av en särskild samverkansgrupp för kultur i skolan eller, vilket har hänt i ett fåtal fall, av en enskild lärare eller skolledare.

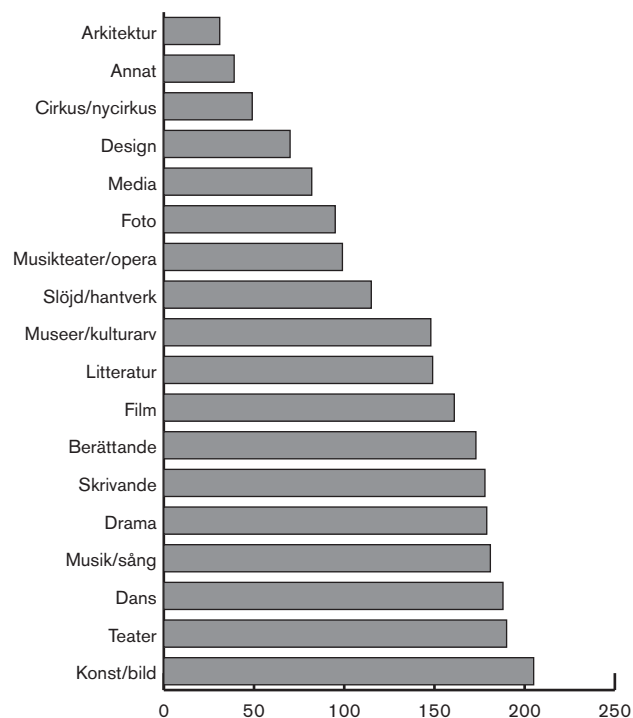
När det gäller planeringen av insatserna har respondenterna kunnat ange flera alternativ för hur denna planering har gått till. Här visar redovisningarna på två kategorier av svar. Den ena är att planeringen skett antingen av enskilda personer, av ett arbetslag och/eller en central planeringsgrupp med representanter från både skola och kultur i kommunen. Den andra visar på att planeringen sker ute på varje enskild skola som där kan bestå av bara skolrepresentanter eller både skol- och kulturrepresentanter. Respondenterna fick även ange vilka specifika grupper som har deltagit i planeringen och även här kan de ange flera alternativ. Svaren visar på att i 90 procent av fallen har lärare deltagit i planeringen, i 80 procent har eleverna deltagit i planeringen och i 67 procent har skolledare varit involverade. En tredjedel uppger att kulturaktörerna har varit med i planeringen, vilket är en ökning från tidigare år med nära fem procent. Det är ovanligt att politiker i kommunen har varit involverade i planeringen.

Insatserna – omfattning och innehåll

Skolhuvudmännen har i redovisningen av insatserna bekostade med Skapande skola-bidraget uppgett vilka konstformer de har arbetat med och kortfattat berättat

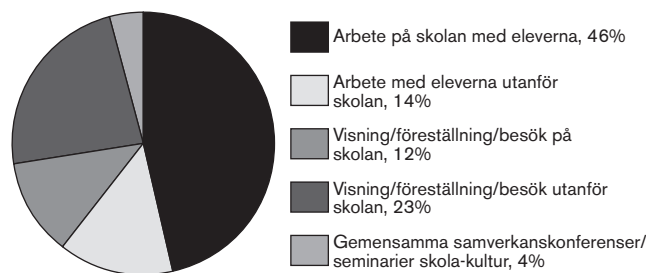
om de olika insatserna. Konst/bild, teater, dans, musik/sång och drama är fortsatt de mest förekommande konstformerna. Bland de konstformer som är mer ovanliga återfinns cirkus/nycirkus och arkitektur. Förändringarna gentemot tidigare år är i stort sett obefintliga.

Diagram 2. Vilka kulturområden har insatserna omfattat? (antal)

I redovisningarna har skolhuvudmännen även uppgett vilka sorts insatser som externa kulturaktörer har engagerats för. Här kan respondenten ange flera alternativ och värt att notera är att flest (46 procent) har engagerats för arbete på skolan med eleverna. I fyra procent av redovisningarna har kulturaktörerna engagerats till insatser i konferenser eller seminarier för kultur och skola. Andelen insatser som har skett på skolan respektive utanför skolan samt med eleverna respektive för eleverna är i stort sett samma som tidigare år.

Diagram 3. Typ av insats som externa kulturaktörer engagerats för (procent)

Respondenterna har också fått ange hur lång tid kulturaktörerna har engagerats. Majoriteten, 49 procent, har engagerats 1–10 timmar. Vidare har 21 procent engagerats 40 timmar eller mer, 17 procent har engagerats 11–20 timmar och 13 procent har engagerats 21–40 timmar. I förhållande till tidigare år kan det konstateras att andelen aktörer som har engagerats för mellan 1–10 timmar har minskat med sju procent medan andelen aktörer som engagerats för 21 timmar eller mer har ökat med lika stor andel.

I redovisningarna för läsåret 2010/2011 anges kortfattat exempel på insatser som skolhuvudmannens skolor har genomfört.

I en kommun i Skåne fick mellanstadieeleverna, under ledning av teaterpedagog och producent, pröva på att göra animerad film. Eleverna fick tala om en historia de ville berätta utifrån den rekvisita och de figurer som en av konstnärerna hade med sig. Sedan fotograferades figurerna samtidigt som eleverna flyttade dem en liten bit i sänder. När bilderna sedan klipptes ihop blev det en film. I en annan klass arbetade eleverna tillsammans med en konstnär i en serieteckningsverkstad där de lärde sig att teckna för hand och färdigställa en serietidning. På högstadiet fick eleverna arbeta med en mediepedagog och arbeta med film genom att se på film, diskutera film och skapa egen film.

I en annan kommun i norra Skåne arbetade både mellanstadiet och klasser på högstadiet med fördjupning i litteraturens värld. I samverkan med skolbiblioteken och undervisningen i svenska har skolorna haft författarböcker av Niklas Krog och Dan Höijer och arbetat med att utveckla elevernas språkliga förmåga. Genusperspektivet i ungdomslitteraturen har särskilt lyfts fram. I en mellanstadieklass tillverkade eleverna dockor och skapade utifrån fabler en dockteaterföreställning, medan en annan klass arbetade med en lokalkonstnär/keramiker. För årskurs 7 anordnades Kulturluftsdagar då elever från flera olika skolor fick träffas och arbeta tillsammans i tvärgrupper med gitarrworkshop, kulturquizz, inspelning

till bakgrunder, teatersport, kortfilmanalys och att skriva texter. På fyra av skolhuvudmannens högstadieskolor arbetade årskurs 8 med turbotheater genom att på ett få antal dagar sätta upp en teaterpjäs. Eleverna arbetade med dans, teater, film, kostym, scenografi och musik.

En av landets statliga skolmyndigheter som vänder sig till barn som är döva eller hörselskadade bedriver skolverksamhet på flera platser i landet. Eleverna på en av skolorna besökte Skissernas museum i Lund där de fick gestalta känslor i kroppen genom konturteckningar. Teckningarna överfördes sedan till gipsskulpturer som sedan skapade en utställning med tittskåp. Utställningen besöktes av klasskamrater, lärare och föräldrar. Temat kring rörelse fortsatte sedan i form av dans i samarbete med Skånes Dansteater. Eleverna fick lära känna lite av den koreografi som skulle finnas med i den abstrakta dansföreställningen No No av Kenneth Kvarnström och som de sedan fick se på Skånes Dansteater i Malmö. Eleverna presenterades för betydelsen av vad dansen skulle innehålla för att få en förståelse, men genomförde också praktiska övningar kring vad abstrakt dans kan vara.

I Göteborg har en skolhuvudman startat en kulturstig för eleverna i mellanstadiet där de kan ta del av olika konstformer som bild och konst, film och foto, grafisk design, dans och drama med livskunskap. Under elevernas tre år på mellanstadiet kommer de att ta del av alla dessa estetiska uttryckssätt. Eleverna har också kunnat fördjupa sig i något av ämnena under elevens val. I årskurs 7 har alla elever arbetat med drama och i årskurs 8 har fokus varit på film/video/manus, vilket resulterat i en filmfestival.

I Stockholmsområdet har en skolhuvudman samarbetat med Marabouparken i ett konstnärligt projekt där eleverna fick lära känna några av samtidskonstens strategier och arbetsmetoder. Resultatet blev ett antal audioguidar som verkade som ljudtolkningar av utställningen Parkliv. Eleverna har också tillsammans med en konstnär arbetat kring en idé om konstnärlig utsmyckning av ett nytt bostadsområde i området. Praktiska och teoretiska workshops på konsthallen och skolorna resulterade i elevutställningar i båda skolorna, ett formulerat förslag på utsmyckning och en stor avslutande presentation för skolorna, rektorer, elever, föräldrar och inblandade från kommunen, förlagd på konsthallen.

En friskola har samarbetat med en sambagrupp som kom till skolan ett antal gånger. Det hela resulterade i en karneval i närområdet. Arbetet integrerades i många ämnen och skolan såg många positiva erfarenheter både för elever och för lärare.

I Södermanlands län har en kommun arbetat med estetiska lärprocesser i bland annat samhällsorienterande

ämnen, naturorienterande ämnen, svenska och matematik. I olika projekt har eleverna arbetat tillsammans med bildkonstnär, danspedagog, dramapedagog och med musik. Skolhuvudmannen anger att projekten har gett elever och lärare ökad insikt om estetiska lärprocessers betydelse för kunskapsinhämtningen.

Handlingsplanens roll

Tillsammans med ansökan om bidrag inom Skapande skola ska skolhuvudmannen bifoga en handlingsplan. Handlingsplanen är ett strategidokument som bland annat ska berätta hur skolhuvudmannen långsiktigt arbetar för att stärka samverkan mellan kultur och skola. I redovisningen får skolhuvudmannen sedan berätta vilken roll handlingsplanen har spelat i arbetet med Skapande skola. Bilden som framkommer är att handlingsplanen upplevs som ett positivt stöd i arbetet med bidraget. En tredjedel av respondenterna anger exempelvis att handlingsplanen har haft en viktig roll i planeringen av insatserna. Den har hjälpt till att tydliggöra syfte och mål och bidragit till fokus och förankring i arbetet. Detta verkar också vara det som anses som mest positivt med handlingsplanen. Den har inneburit ett krav på att samlas, diskutera, fastslå fokus och formulera sig i ett långsiktigt dokument. Förankring och delaktighet i arbetet blir på så sätt enklare.

Eleverna

När skolhuvudmännen själva ska berätta hur arbetet med Skapande skola har påverkat eleverna är de mycket positiva. Den huvudsakliga effekten som lyfts fram är att elevernas självkänsla och självförtroende har stärkts och att insatserna har kunnat visa på kompetenser, egenskaper och talanger som lärarna inte har sett hos eleverna tidigare. Ett exempel som tas upp är en pojke med skrivsvårigheter vars intresse för läsande och en viss författare ökade markant tack vare Skapande skola och ledde till att han började skriva egna texter och på så sätt utvecklades i sitt eget skrivande.

Flera redovisningar talar även om att eleverna har fått nya kunskaper om hur de lär sig, hur de kan redovisa sina kunskaper och nya erfarenheter av grupparbeten, vilket de kan dra nytta av även i andra skolämnen. Några skolhuvudmän anger även ökad koncentrationsförmåga hos eleverna och 20 procent uppger att arbetet med Skapande skola har bidragit till en bättre stämning och samarbetsklimat på skolorna.

Skolhuvudmännen anger även att insatserna har medvetandegjort eleverna för olika konstområden både om konstformen i sig själv, men även den egna förmågan att uttrycka sig i bland annat konst, dans och drama. Ett an-

tal skolhuvudmän anger även att eleverna har blivit inspirerade av arbetet och velat prova andra uttryckssätt och ta del av det kulturutbud som finns. Ett fåtal anger konkreta effekter som ökad måluppfyllelse inom skolans ämnen.

Sammantaget anges att Skapande skola har bidragit till att stärka elevernas förutsättningar för att uppnå skolans kunskapsmål och att det dessutom mer konkret har bidragit till att uppfylla skolans värdegrundsuppdrag som är beskrivet i läroplanen genom stärkt delaktighet och inflytande.

I en redovisning citerar skolhuvudmannen tre elever:

NU vet jag vad jag ska syssla med när jag blir vuxen- jag ska hålla på med film och så 'nt! (Denna elev har enligt lärarna haft svårt att fokusera, men levde i projektet kring film upp och visade på såväl organisations- som samarbetsförmåga, samt uppvisade en större tilltro till sin egen förmåga.) Genom dansen har jag lärt mig att... all dans är rolig, nya danssteg, olika sätt att dansa på, en dans, bättre takt, våga lite mer, dansa lite bättre, hålla rytmen och räkna. Jag tyckte att lektionerna var givande med Maud. Hon var inspirerande och har inspirerat mej till att börja skriva och jaga min dröm.

En skolhuvudman anger i deras redovisning att eleverna har fått ökad förståelse för teoretiska moment och kunskaperna har fördjupats genom praktisk övning eller återkoppling via studiebesök. Dessutom har de sett en ökad självkänsla och självkänedom genom att arbeta med gruppstärkande övningar. Tematiskt arbete i samhällsorienterande ämnen och svenska har lett till en bättre helhetsbild över då/nu, här/där och en bättre inlevelseförmåga. Sammanhållningen i klasserna har ökat och ett mod att stå för sina åsikter och vidgade vyer. Eleverna har även lärt sig visa hänsyn och respekt för varandra, lyssna och koncentrera sig. Elever med koncentrationssvårigheter uppges kunna hålla fokus bättre och att arbetet har stärkt deras självbild. Dessutom anger skolhuvudmannen att eleverna har fått en utökad IT-kompetens genom att göra film och seriestrips med mera. Författarbesök och skivverkstäder har lett till ökad läs- och skrivlust. De anger även att elever som ofta inte ”syns” blommade upp när dansläraren tog över i gymnasalen – goda effekter både socialt och emotionellt. De anger även att eleverna har fått ”teaterkompetens” så att de vet hur man uppför sig i teatersalongen.

En skolhuvudman i Västsverige berättar i sin redovisning följande:

En farfar och hans sonson kom på spontant besök på Teckningsmuseet en dag. Killen är elev på en av särskolorna i

kommunen och har svårigheter att formulera meningar, då han är autistisk. Farfar körde in på museichefens kontor med rullstolen och frågade: ”Är det du som är Catharina?” ”Nej, svarade museichefen men jag ska hämta henne”. Catharina är Teckningsmuseets pedagog och killen hade fått en speciell relation till museet och kände sig hemma och ville gärna bara titta förbi för ett spontanbesök, för han tycker det är så fantastiskt roligt att vara där! Detta hade han trots sin svåra autism kunnat uttrycka och det är ett exempel på vad kultursamarbeten i skolan i förlängningen kan ge i mellanmänskliga relationer.

En skolhuvudman vars elever har särskilda behov berättar att eleverna har upptäckt varandras konstnärliga egenskaper och preferenser på ett nytt sätt, elever som tidigare inte tagit så mycket plats har stärkts av sina klasskamraters intresse och uppmärksamhet. Den positiva kritik de fått från varandra, andra lärare och elever har upplevts som stimulerande. De har fått självförtroende genom att få berätta hur och varför de gjort som de gjort. Samarbete har utvecklat gruppen som helhet och lärarna upplever en positiv utveckling i sättet att närma sig den kreativa processen. Eleverna i ett delprojekt där de arbetade med dans har blivit bättre på att tala om känslor och ökat sin förståelse för att ”kroppen talar”. Några elever uttryckte att de upplevde en större frihetskänsla när de fick arbeta med rörelse och vissa fann en ny sida hos sig själva som även kunde användas som grund i övrigt skolarbete. Andra hade däremot svårt att hålla fokus och mådde sämre av att rutiner ändrades.

En skolhuvudman beskriver elevernas reaktioner som att de har fått upptäcka nya förmågor hos sig själva.

Stoltheten över ett lyckat bildarbete eller att få applåder efter en prestation på scenen. Föreställningar och utställning av det vi gjort har haft stor betydelse för eleverna. Att det vi gör visas upp i samhället – och angår samhället. Att under både lekfulla och allvarliga former pröva olika musikinstrument, att sjunga både själv, tillsammans hela skolan och bli accepterad skapar både trygghet, gemenskap och självkänsla. En del elever har också valt att fortsätta med olika kulturaktiviteter på fritiden i organiserad form, tillsammans eller själva.

En annan skolhuvudman skriver:

Olika utvärderingar har gjorts på skolorna, enkäter, observationer, samtal m.m. Eleverna uttrycker då att de har förstärkt sina förmågor i, att uttrycka sig kreativt, skriva, berätta, läsa, agera inför grupp, samarbete, lyhörddhet. De blev stärkta i sin grupp-känsla och i sina relationer till var-

andra, pedagoger och föräldrar. Många elever uttrycker glädje och att de är nöjda med arbetet de utfört. Eleverna har i mötet med kulturutövarna fått tillfälle att ställa frågor och ta del av yrkena på ett naturligt sätt. På olika sätt har eleverna givits möjlighet att presentera sitt arbete. Att få visa andra sitt arbete och att andra är intresserade av det man gör stärker självförtroendet och självkänslan och ger inspiration till fortsatt skapande... arbetet på de olika skolorna resulterat i både skrivande av gemensam bok, film, föreställningar och konstutställningar.

Skolans personal

Även när skolhuvudmännen ska uppge hur insatserna har påverkat skolans personal är de mycket positiva. Respondenterna uppger bland annat stärkt samverkan och insikt om olika lärostilar och undervisningsmetoder samt att lärarna har sett nya sidor av sina elever.

Samverkan mellan olika lärare och ämnen samt kontakter mellan lärare och kulturaktör har utvecklats. Det uppges att insatserna har bidragit till en ökad dialog och reflexion kring lärprocesser, didaktik och pedagogik samt om olika undervisningsmetoder hos lärarna. Skapande skola-insatserna har visat lärarna på sina elevers olika sätt att lära sig, vilket har bidragit till att lärarna själva utvecklat och anpassat sin egen undervisning till elevernas behov. Lärarna har på så sätt fått verktyg till att individanpassa sin undervisning i högre grad och därmed har insatserna bidragit till indirekt kompetensutveckling av lärarna.

De utmaningar som lyfts fram är framförallt lärarnas tidspressade vardag. Det är få av respondenterna som tar upp detta i redovisningarna, men det är tydligt att Skapande skola i flera fall har krävt en extra insats av lärarna. Det kan vara att lärarna måste arbeta andra tider eller mer än normalt, men det kan även innebära att de behöver arbeta schemabrytande och/eller ämnesintegrerat, vilket kan innebära extra arbete för många lärare.

En skolhuvudman citerar i sin redovisning från lärarnas utvärderingar:

Alla kan något. Man måste få prova. Att låta saker och ting ta sin tid, ofta är det i skolans värld så att allting ska gå så fort. Effekter ser vi inte nu, men vi är säkra på att det genererar större insikter längre framöver. En bra uppföljning till ämnet social kompetens som vi arbetar schemalagt med i skolan. Att låta processer ta tid. Mer tålamod med barnens olika sidor.

En lärare uttrycker det positiva med att det kommer in andra vuxna i skolans värld som genomför andra typer av aktiviteter och där andra elever än vanligt får bli sedda.

Eleverna får använda sina talanger och förmågor. En lärare uttryckte särskilt att flickor i hennes klass växte enormt och vågade ta mycket mer plats. Hon säger också att de känner sig stolta över att de var så uthålliga och att vi gjorde film tillsammans med 100 ungdomar.

En skolhuvudman anger att det påverkar arbetet över skolgränserna också.

För oss lärare ger dessa projekt en unik möjlighet att samarbeta över skolgränserna och dela med oss av pedagogisk kompetens och idéer hur vi kan arbeta med en gemensam bok, teater eller annan kulturform och utvecklar metodiken i lärargrupper. Skolhuvudmannen berättar vidare att nu finns det studiedag i agendan och planeringstid avsatt. Lärarna har också etablerat ett mycket gott samarbete med konstnärer, kulturaktörer, konsulenter, författare med flera.

Att Skapande skola-bidraget är öronmärkta medel till kultur i skolan tar en skolhuvudman upp i sin redovisning:

Vi kan se att de extra resurser Skapande skola innebär frigör kreativitet och engagemang hos skolans personal. Att pengar är riktade innebär att man inte behöver ta ställning och ställas inför att prioritera. Detta föder goda idéer och upplevs som ett mycket positivt tillskott i skolarbetet.

Samverkan mellan skola och kulturliv

Skolhuvudmännen har fått beskriva hur samverkan mellan skola och kulturliv har påverkats av Skapande skola. Skolhuvudmännens svar är även här genomgående positiva och arbetet uppges ha lett till ytterligare samverkansprojekt mellan kultur och skola. I stort sett alla respondenter anger att arbetet har gjort att skolan har etablerat en kontakt med kulturen och kulturaktörer de kan fortsätta att arbeta med. Skolan har även fått bättre kunskap om hur kulturen och kulturaktörerna kan användas för att berika skolverksamheten och stärka måluppfyllelsen. En kommun uppger även att den har blivit en bättre beställare av kulturuppdrag och kan vara tydligare i sin kommunikation gentemot kulturaktören. Ett par respondenter menar att de har blivit mer kräsna i sitt val av kulturform och aktör. Flera anger även att samverkan har förbättrats då både kulturliv och skola har lärt sig mer om varandras förutsättningar, villkor och kompetens.

Några skolhuvudmän anger även att arbetet med Skapande skola har gett mersmak och att lärare efterfrågar mer kulturinslag i skolan och i det egna klassrummet. Även här anges att skolan gärna arbetar med kulturaktö-

rer eftersom det finns en tidigare erfarenhet av att samarbetet och resultatet har varit bra. Det finns även exempel på att kulturaktörer har fortsatt att engageras av skolan även efter att insatsen via Skapande skola har tagit slut.

Att skolan och kulturen närmar sig varandra beskrivs även på klass- och individnivå, då exempelvis en skola upplever ett av stadens museum som sitt museum efter ett arbete inom Skapande skola.

En skolhuvudman skriver så här i sin redovisning:

Från början var skolledare och en del lärare skeptiska till insatserna och undrade vad det skulle leda till. Efter att vi nu jobbat med detta i några år så ser man vilka effekter det ger på eleverna. Skolledare, lärare och elever är nu mycket positiva och vi ser ett annat engagemang än tidigare. Skolorna kommer nu med många egna initiativ och söker själva samarbeten med kulturlivet.

Utmaningar

Respondenterna ombads även att uppge vilket som har varit den största utmaningen med arbetet med Skapande skola. Tid är det klart vanligaste svaret, då 67 procent av skolhuvudmännen uppger att tid har varit det svåraste. Det avser då både att skapa tidsutrymme för lärare och skolledare för information och planering, men även genomförandet av insatserna har varit svårt – oavsett om det är på ordinarie lektion eller schemabrytande.

Hälften av skolhuvudmännen anger att planeringen av insatserna har varit en utmaning. Det handlar både om att få till själva ansökan och handlingsplanen såväl som en mer detaljerad plan för insatserna. Även på vilket sätt eleverna skulle ges delaktighet tas upp av ett par skolhuvudmän. Några anger också att planeringen har blivit svårare när bidraget har byggts ut till att omfatta fler årskurser.

En annan aspekt som lyfts fram är utmaningen i samverkan, både med externa kulturaktörer och att internt få andra engagerade i insatserna. Samverkan har oftast behövt etableras på flera nivåer, vari delaktighet och engagemang från lärarna har varit en förutsättning för att arbetet ska lyckas. Att arbetet får legitimitet och utrymme i en redan pressad vardag har varit en stor utmaning för flera respondenter. Mellan raderna kan det anas en viss frustration från de samordnare som planerar och redovisar insatserna.

En del anger även att det har varit svårt att hålla sig till budgeten. Några, framförallt i glesbygdsområden, har uppgett att logistiken i att ta skolklasserna till kulturupplevelser i sig har varit en utmaning.

Två skolhuvudmän beskriver utmaningen med Skapande skola så här:

I stadsdelen pågår ett stort arbete med förändring av organisation, struktur och personal. En utmaning i och med detta är att få ledningsnivå att känna engagemang i projektet. De har varit osynliga. Svårt att bygga långsiktiga relationer om de inte finns med. Det hade varit en fördel om man hade kunnat söka för fleråriga projekt, då kan det på ett annat sätt bli en del av undervisning och lärande. En utmaning är att få tid med lärarna för planering. De är hårt pressade i sin arbetsituation och har problem att få tid till ett projekt som detta. En annan utmaning har varit att det var kort om tid varje vecka att jobba med eleverna. Kanske hade det varit bättre med längre pass. Kulturen anpassade sig till skolans schema.

Den största utmaningen har nog varit och är fortfarande att på ett påtagligt sätt aktivera och engagera eleverna i planeringsarbetet. Vi försöker dock hela tiden hitta nya vägar för detta och har i årets verksamhetsplaner för skolorna ett särskilt fokus på detta.

Kulturutövares erfarenheter

Kulturrådet har i denna rapport för första gången samlat in erfarenheter från kulturaktörer som varit verksamma i Skapande skola-projekt. Erfarenheterna har samlats in genom en enkätundersökning där kulturaktörerna fått svara på frågor om projektet från den första kontakten med skolan till uppföljningen.

Syftet med enkäten är att ge en bred bild av den kulturverksamhet i skolan som genomförs med stöd av Skapande skola, ur kulturaktörernas perspektiv. Frågorna kretsar därför kring flera olika områden, till exempel samverkan med skolan och med eleverna kring planering, genomförande och uppföljning. Enkäten ger också svar på vilka aktörerna är, var de bor, vilken yrkesroll de har, arbetsvillkoren i projektet och huruvida Skapande skola lett till fler arbetstillfällen.

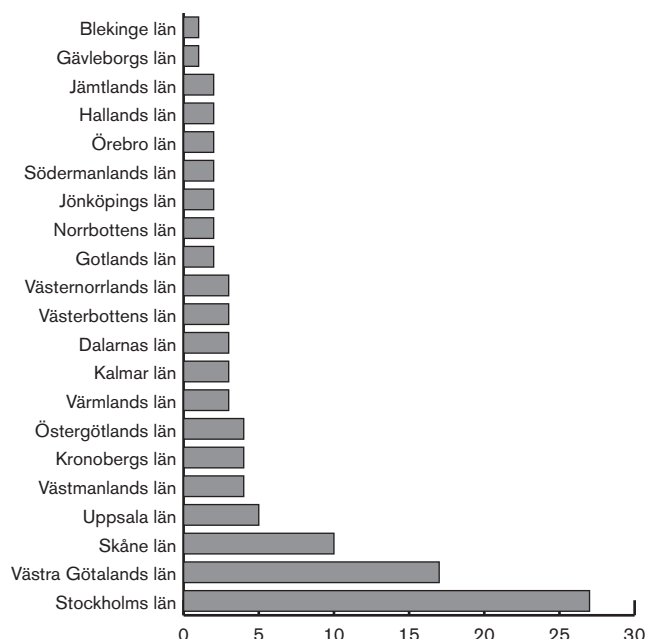
Respondenternas bakgrund

Frågorna om respondenternas bakgrund syftar bland annat till att belysa vilka de kulturaktörer är som är verksamma inom Skapande skola och om bidraget leder till en mångfald av kulturella uttryck för och med eleverna.

Av respondenterna är 69 procent kvinnor och 31 procent män. Majoriteten av dem är bosatta i Stockholms län, följt av Västra Götalands län och Skåne. En liten grupp av kulturaktörerna har varit mycket rörliga – fem procent svarar att de genomfört Skapande skola-projekt i åtta eller fler kommuner och fem procent har arbetat i fem till sju kommuner. Den största gruppen, 65 procent, har endast arbetat i en kommun, men uppgiften bör ses i förhållande till att 60 procent av de svarande

kulturaktörerna endast medverkat i ett eller två Skapande skola-projekt.

Diagram 4. Ange det län där du är bosatt (n=544), procent

Skapande skola startade 2008 och omfattade då åk 7–9. Stödet har successivt utökats och omfattar sedan 2011 åk 1–9. Endast 18 procent av respondenterna medverkade i projekt under 2008, 37 procent medverkade i projekt 2009, 67 procent 2010 och hela 78 procent medverkade under 2011.

Geografisk spridning

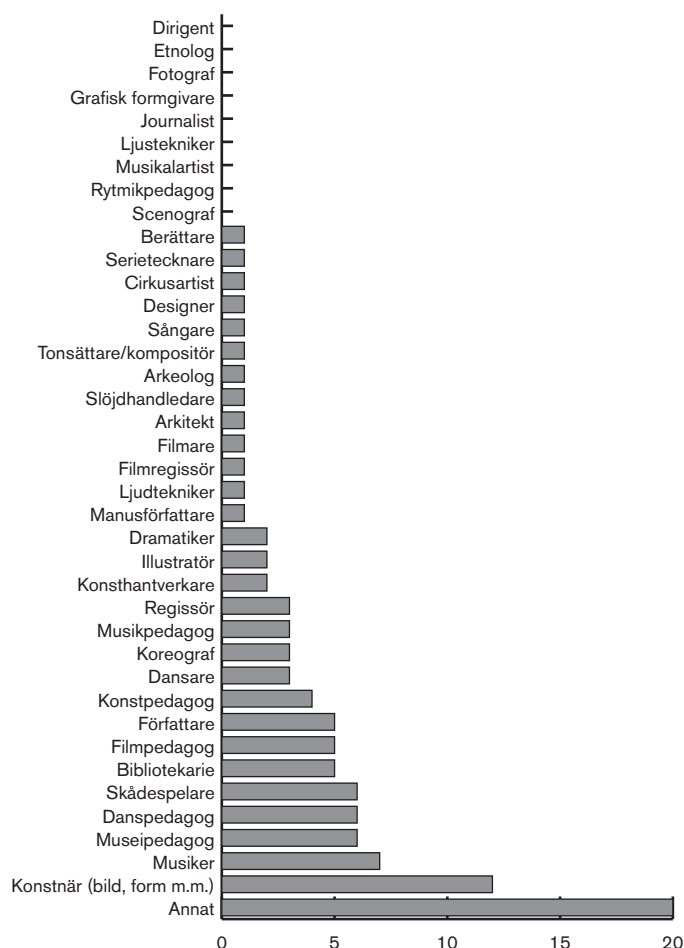
De projekt som respondenterna har medverkat i har haft en stor spridning över landet, tillsammans har respondenterna genomfört projekt i 259 av Sveriges 290 kommuner. Den största andelen av projekten har genomförts i två av de tre storstadskommunerna: Stockholms kommun (55 projekt) och Göteborgs kommun (40 projekt). I fem kommuner har mellan 21 och 30 projekt genomförts: Huddinge, Malmö, Uppsala, Västerås och Växjö. Kommuner med mellan 10 och 20 projekt är: Borås, Enköping, Haninge, Järfälla, Kalmar, Kristianstad, Linköping, Norrköping, Norrtälje, Uddevalla, Umeå, Vallentuna och Östersund.

Det är värt att påpeka att även de kommuner som av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) definieras som glesbygdskommuner finns med bland de kommuner som respondenterna har arbetat i. Totalt 36 projekt har genomförts av de svarande i 17 glesbygdskommuner (av totalt 20 på SKL:s lista).

Yrkesgruppernas fördelning över olika konstformer

Respondenterna representerar ett stort antal yrkesgrupper och konstformer. Den största enskilda gruppen är konstnärer inom bild och form, som utgör 12 procent av de svarande, följt av musiker och skådespelare med sju procent vardera och danspedagoger sex procent. Övriga grupper som utgör mer än fem procent vardera av respondenterna är författare, filmpedagoger och museipedagoger. Av samtliga respondenter uppger 24 procent att de är någon form av pedagog. Nära 20 procent av de svarande har dock svarat ”annat” på frågan om vilken yrkesroll de haft i Skapande skola och bland dessa har den största andelen (ca 25 procent) angett att de är dramapedagoger. Flera har i fritextsvaren angett att de har haft flera yrkesroller i projekten – ofta både konstnär och pedagog. Av fritextsvaren framgår också att ett mindre antal av respondenterna haft en administrativ funktion i relation till Skapande skola.

Diagram 5. Vilken yrkesroll hade du i samband med att du arbetade i Skapande skola-projekt (n=522), procent

Anställda och fria aktörer

Hälften av kulturaktörerna inom Skapande skola är anställda av organisationer och hälften verkar som fria aktörer. Av de respondenter som svarar att de är anställda på en organisation arbetar 44 procent på en kulturinstitution och 29 procent på en kulturskola/barnkulturcenter samt 27 procent har svarat ”annat”. I en följdfråga fanns en möjlighet att i fri text förtydliga svaren till denna fråga. Flest anger då fri teatergrupp, följt av förening och studieförbund. De som istället svarat att de är fria aktörer har fått uppge vilken typ av aktörer de är. 51 procent av respondenterna svarar konstnär, 19 procent pedagog och 30 procent har svarat ”annat”, till exempel författare eller skådespelare. Många har också skrivit att de är både konstnärer och pedagoger. Fritextsvaren visar att Kulturrådet hade behövt förtydliga att med ”konstnär” menas konstnärliga utövare inom alla konstområden och inte enbart bild och form. Om detta varit tydligare skulle andelen konstnärer överstigit 51 procent.

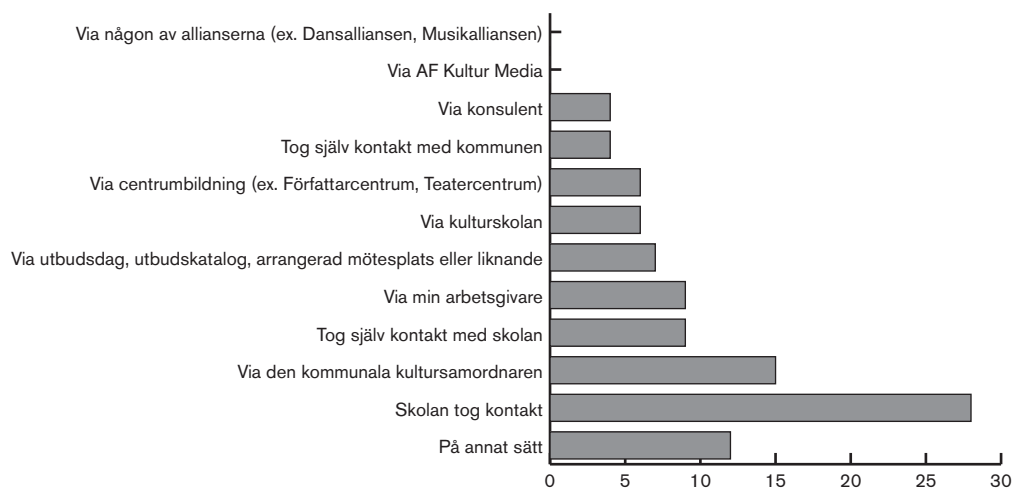
Planering av projekten

Ett villkor för bidraget Skapande skola är att projekten ska främja ”en långsiktig samverkan mellan grundskolans årskurs 1–9 och kulturlivets parter” (SFS nr: 2007:1436). Ett sätt att undersöka detta är att ta reda på mer om hur kontakten mellan kulturutövare och skolor/skolhuvudmän ser ut. Kulturrådet har därför ställt frågor i enkäten om hur projekten har planerats och på vilket sätt kulturaktörerna har samverkat med skola/skolhuvudman och elever under projektens planering, genomförande och uppföljning.

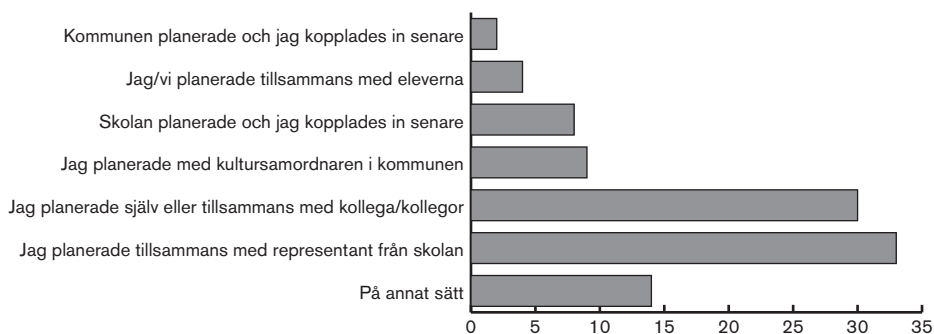
En fråga gällde också hur kulturaktören fått kontakt med skolan, till exempel om det var skolan eller kulturaktören som tog initiativet till samarbete.

Av respondenterna svarade 33 procent att planeringen skett i samarbete med en representant från skolan och 30 procent svarar att de planerat upplägget i projektet själva eller tillsammans med en kollega. En mindre grupp, nio procent, planerade tillsammans med kommunens kul-

Diagram 6. Hur fick du kontakt med skolan/skolhuvudmannen? (n=520), procent

Diagram 7. Hur planerades upplägget i projektet i huvudsak? (n=518), procent

tursamordnare och endast fyra procent har genomfört planeringen tillsammans med eleverna. Den sistnämnda siffran bör dock tolkas med en viss försiktighet, eftersom drygt 45 procent har svarat att något moment av delaktighet från eleverna ingick inför projektets genomförande, till exempel att eleverna var med och bestämde inriktning på projektet. Skillnaden i resultat beror sannolikt på vad man lägger in i ordet ”planering”.

I enkäten fanns också möjlighet att i fritext beskriva olika sätt som planeringen gått till på. Nedan följer ett par exempel för att visa på spännvidden:

Varje år kallar xx kommun elever från respektive grundskolor till ett fokusgruppsmöte i syfte att inventera elevernas önskemål och behov om skapande verksamhet i sina lärande möten. Redan första året fanns en stark önskan om att få använda drama/teater som metod för att nå sina lärandemål. Vid samtliga fokusgruppsmöten har önskemål om drama/teater i skolarbetet uttryckts väldigt starkt från eleverna som deltagit vid dessa tillfällen. Jag kopplades in som pedagog vid start av Skapande skola arbetet, som dramapedagog och tillsammans med lärare på respektive skola har jag planerat arbetet. Vid uppföljning och utvärdering har eleverna fått vara med och planera nästa steg om hur vi går vidare.

Ibland har jag träffat lärarna innan vi börjar vårt projekt och pratat om vad vi kan erbjuda samt vad de är ute efter. De har då i sin tur pratat med eleverna. Men jag har märkt att lärarna gärna bokar ett färdigt planerat program, med upplägg och bestämda kostnader. Istället för att utforma ett skraddarsytt program tillsammans med oss, som vi också erbjuder. Så i de flesta fall planerar vi själva och skolan köper det som vi erbjuder.

Projektens integrering i skolarbetet

Ändamålet med Skapande skola är att långsiktigt integrera konst och kultur i grundskolan och att detta ska ske i relation till skolans kulturuppdrag enligt gällande läroplan. Med hänsyn till detta är det intressant att ta reda på huruvida de genomförda projekten integreras i skolans ordinarie arbete eller om de blir fristående inslag i skolvardagen, kanske med frivilligt deltagande från elever (och lärare). Kulturrådet har därför ställt frågor i enkäten dels om huruvida insatsen var kopplad till ett skolämne i kursplanen, dels om berörda lärare medverkade när projektet genomfördes.

På frågan ”Har du arbetat ämnesintegrerat, det vill säga att insatsen var direkt kopplad till ett ämne i läroplanen?” svarar 54 procent ja, 34 procent nej och 13 procent vet ej. I fritextsvaren skriver 19 respondenter att insatsen

var kopplad till svenskämnet, 15 svarar So-ämnena, 8 bild, 6 språk, 5 matematik och 4 vardera svarar NO, musik eller skolans värdegrundsarbete. Svaren antyder dock att begreppet ämnesintegrerat kan tolkas på olika sätt. Flera av aktörerna beskriver hur deras projekt berör flera skolämnen utan att det behöver innebära att de har samarbetat med lärarna i dessa ämnen:

Men inte så att vi jobbade ihop med ngn speciell ämneslärare. vi arbetade med rymden men i en fantasivärld – vi upptäckte en annan galax tillsammans med eleverna och på den resan behandlades rymden, ekosystem, sociala strukturer m.m.

Av svaren framgår inte i vilken årskurs projekten har genomförts eller inom vilket skolämne. Det skulle därför behövas fördjupande frågor och även kontakt med berörda skolor för att få en korrekt bild av hur projekten integrerats.

71 procent av respondenterna svarar att läraren var närvarande när Skapande skola-insatsen genomfördes. Ett mindre andel lärare, 4 procent, var inte närvarande och 25 procent var delvis närvarande. För att få veta mer om lärarnas involvering i projekten ställdes frågan ”Genomförde du projektet tillsammans med läraren?” Merparten av respondenterna, 38 procent, svarar ”delvis”, 32 procent svarar ja och 31 procent svarar nej. 43 av de 514 respondenter som svarat på denna fråga har kommenterat sitt svar. Läraren beskrivs som ordningsvakt, observatör, stöd för elever med särskilda behov, en aktiv medagerande eller en deltagare på samma sätt som eleverna. En respondent beskriver lärarnas funktion på följande sätt:

De var med för att hålla ordning på klassen och på så vis göra det lättare för mig att agera som pedagog, speciellt i stora grupper. De var också assistenter.

Kulturaktörernas bedömning av resultatet

En viktig fråga är om medverkan i Skapande skola gav en positiv erfarenhet. Kunde projekten genomföras som planerat, hur fungerade relationerna till elever och lärare och vad fungerade bra eller mindre bra?

På frågan ”Kunde du genomföra projektet enligt den ursprungliga planen” svarade 90 procent av respondenterna ja. De som svarade nej på frågan (10,4 procent) fick en följdfråga om varför. Brist på tid eller pengar är återkommande svar. Dålig förankring i skolan, disciplinproblem i klasserna och dåliga förberedelser i skolan tas också upp som förklaringar till varför planeringen inte höll. En av respondenterna beskriver problemen så här:

I flera av projekten har bara delar av budgeten beviljats. Beställaren (xx) har ändå krävt att elevantalet är det samma som söktes för. I vissa projekt har det till och med känts som löpandeband-arbete. Stora elevgrupper som ska prova på teater, men utan att något bestående hinner uppnås. Jag har protesterat tydligt utifrån två principer: Vi är entreprenörer som de beställer, vi har inte sökt ett belopp. En kommun skulle aldrig säga till ett byggbolag att ni beviljats halva summan men vi kräver att ni utför hela arbetet.

Den andra principen, den viktigaste: Vi arbetar med att få eleverna att upptäcka sin egen kreativa förmåga. Vårt budskap är att skapande är något värdefullt som ger personlig utveckling och som är värt att ta på stort allvar. Om vi då väcker detta intresse utan att ha möjlighet att utveckla blir signalen till eleven: det här är en kul grej, men det betyder ingenting...

På frågan "Hur nöjd är du med följande delar av projektet och arbetet i skolan" (n=496) fördelas svaren enligt följande (procent)

	Mycket missnöjd	Missnöjd	Varken eller	Nöjd	Mycket nöjd
Planeringen	1,0	4,5	13,8	51,4	29,4
Genomförandet	0,6	2,6	6,9	40,6	49,3
Återkoppling	3,3	12,4	37,0	33,7	13,6
Uppföljning	3,5	13,3	41,2	29,1	12,9
Arvode/Betalning	2,3	6,6	25,6	49,9	15,7
Samarbete med skolan	1,8	6,6	19,9	41,5	30,2
Samarbete med förmedlare av uppdraget	2,1	3,4	25,9	32,3	36,2

I enkäten ställdes också öppna frågor om goda och dåliga erfarenheter av medverkan i Skapande skola-projekt. Merparten av respondenterna svarade på dessa frågor och 437 personer delade med sig av goda erfarenheter. Att få arbeta med eleverna och se deras engagemang och utveckling är det som de flesta lyfter fram. Gott samarbete med lärarna, möjligheten att få dela med sig av sina kunskaper och fördjupa ett samarbete med skolan tas också upp av många. Så här sammanfattar en av respondenterna sin erfarenhet:

Elevernas nyfikenhet, vilja och lust att pröva och deras genuina intresse för innehållet och positiva inställning till mig som bildkonstnär. Det kändes meningsfullt för mig och som om konsten och bilderna väckte ett frågande om livet och döden. Samarbetet med lärarna kändes proffsig, både för egen del och deras och att de hade respekt för min kunskap och erfarenhet.

Att skapande verksamhet i skolan har positiv effekt på vissa elever är en erfarenhet som flera delar med sig av:

Elevernas aha-upplevelse när de förstår den kreativa processen i skrivandet är den bästa erfarenheten. Nästan utan undantag har elever som innan projektet utpekats som "jobbiga" och "bråkiga" varit de som bidragit mest och visat prov på den sorts tänkande som krävs kring alla kreativa och nyskapande processer, vilket också varit en god erfarenhet. Förmodligen är det dessa elever som i framtiden kommer att stå för samhällets innovationer och vetenskapen om att de några gånger under sin skolgång fått uppleva hur väl de tänker är en mycket god erfarenhet.

För att ge en så fullständig bild som möjligt av kulturaktörernas erfarenheter i skolan är det också viktigt att få veta vad som fungerat mindre bra. Kulturrådet ställde därför en fråga om vilka dåliga erfarenheter kulturaktörerna gjort i projekten. Tidsbrist är ett återkommande problem, liksom brist på resurser och dåliga förberedelser från skolans sida. Bristande information till lärarna i skolan från rektor eller den kommunala samordnare som planerat eller köpt in projekten är också ett problem som beskrivs av många. Flera kommenterar att skolhuvudmännen får besked om Skapande skola-stöd för sent på terminen vilket gör att man inte hinner ta kontakt med kulturaktörerna i tid för att planera insatserna för kommande läsår.

Flera av respondenterna tar också upp att ansökningsförfarandet i Skapande skola är för komplicerat och tar för lång tid. En av dem beskriver problemet utförligt:

Systemet är alldeles för byråkratiskt invecklat när man har en kommun med stadsdelar. Avståndet mellan skola och teater blir enormt när det skall passera samordningsfunktioner i stadsdelen och mycket tid och energi går förlorad. I flera fall har skolorna velat genomföra projekt som stoppats av stadsdelen, av tidsskäl, slarv eller ointresse. Vi upplever att det skapas för dåliga konstnärliga projekt när skolans låga kompetens på området är normsättande. Det hade varit mycket bättre om specialisterna på konst och kultur hade möjlighet att skapa intressanta projekt långt över skolans möjligheter.

Den byråkratiska processen och det enormt sena svaret från Kulturrådet på om projektet erhållit stöd har synnerligen försvårat genomförandet. I februari ska skolorna övertyga sina stadsdelar om projektiden, i maj (när de nästan gått på sommarlov) får de svar på om de fått pengar och då skall man hinna få hela projektet på banan inför skolstart. Det förutsätter nästan att projekt inte kan genomföras under

hela läsåret utan framför allt under vårterminen. Vi tycker det är en brist och skulle vilja se ett snabbare ansökningsförfarande så att man kan genomföra verksamhet under hela läsåret.

I övrigt är variationen stor, här följer två exempel:

Att verkligen genomföra frivillighet och delaktighet kan ibland vara helt utopiskt, eleverna är ibland mycket motsträviga och vi vill ju inte känna att vi tvingar någon.

Skolor vill använda skådespelare som pedagoger vilket vi inte är. Skolor köper inte in kultur utanför Skapande skola. Barnen får då i verkligheten MINDRE kultur.

Ovanstående kommentar tar upp en fråga som inte undersöks i denna rapport – nämligen hur Skapande skola påverkar övrig kulturverksamhet i skolan. Att ta reda på det kräver en betydligt mer omfattande kartläggning av kommuners och enskilda skolors sammanlagda samverkan med kulturlivet och vilka kommunala och regionala strukturer som finns för samverkan. En så omfattande kartläggning har inte varit möjlig inom ramen för denna rapport.

Kulturaktörernas ekonomiska villkor

Kulturrådet har genom konstnärsorganisationer fått frågan om vilken ersättning konstnärer och andra kulturaktörer i Skapande skola-projekt får. I enkäten till kulturaktörerna ställdes därför flera frågor som rör ersättningens storlek, men också frågor om huruvida kulturaktörerna har en anställning eller eget företag och om ersättningen följer de avtal som finns inom olika konstnärsorganisationer.

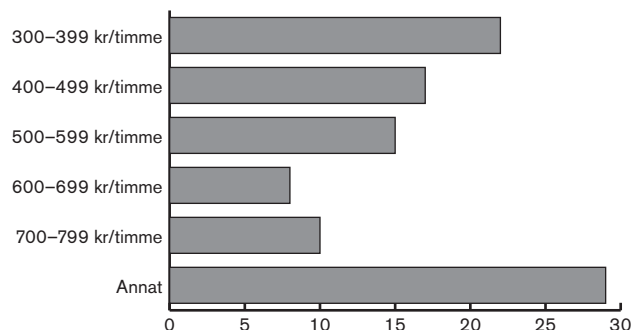
De kulturaktörer som svarade att de är anställda av en organisation eller kulturinstitution fick inte någon följdfråga om lörens storlek. Anledningen till detta är att Kulturrådet utgår ifrån att lönen är densamma oavsett om en anställd arbetar med ett kulturprojekt i skolan eller utför andra arbetsuppgifter som ingår i tjänsten.

Av svaren framgår att 194 kulturaktörer utförde uppdragen som egna företagare och de fick följdfrågan där de ombads uppskatta den genomsnittliga timlönen för ett uppdrag i skolan. Eventuellt obetalt arbete skulle inte räknas in.

Svaren visar på en stor variation på ersättningens storlek.³ Exempelvis svarar 22 procent av respondenterna att timlönen i genomsnitt har legat på mellan 300 och 399 kronor per timme, vilket var det lägsta svarsalternativet i frågan, 17 procent svarar att timlönen legat mellan 500 och 599 kronor per timme och 29 procent svarar ”annat”,

vilket betyder att de antingen tjänar mindre än 300 kr per timme eller mer än 799 kr per timme. Av fritextsvaren framgår att spannet är mycket stort, från 120 kr per timme som lägst till 2 500 kronor per timme som högst.

Diagram 8. Uppskattad timersättning för verksamhet inom Skapande skola (n=249), procent

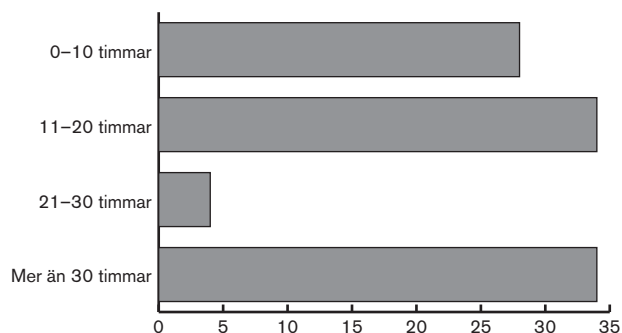
De egna företagarna fick också frågan om det funnits avtal eller kontrakt för insatsen inom Skapande skola och på den frågan svarade 69 procent ”ja”, medan 31 procent svarade ”nej”. Ytterligare en följdfråga gällde om kontraktet följde avtal eller rekommendationer som slutits av en konstnärsorganisation – 39 procent av respondenterna svarade ”ja”, 20 procent svarade ”nej” och övriga 41 procent svarade ”vet ej”. De 39 procent (motsvarande 50 personer) som svarat att deras kontrakt följde avtal som slutits av konstnärsorganisationer fick följdfrågan vilken konstnärsorganisation som slutit avtalet. Av dessa anger den största gruppen, 38 procent, Författarförbundet, följt av KRO, 25 procent och Teaterförbundet, 15 procent.

Samtliga respondenter fick också frågan om de vid något tillfälle arbetat inom Skapande skola utan ersättning. 83 procent svarar nej på frågan och 17 procent ja. De som svarade ja på frågan fick också en följdfråga om hur många timmars arbete det handlade om. Liksom vid frågan om ersättningsnivåer rör sig svaren i ett stort spann: 28 procent svarar 0–10 timmar och 34 procent svarar att det rör sig om mer än 30 timmars obetalt arbete. I fritextsvaren tar flera respondenter upp att det främst gäller förberedelser och uppföljning, till exempel finns det kulturaktörer som låtit skolor pröva på en aktivitet för att ”få med dem på tåget”.

3. Respondenterna har inte angett om ersättningen är inklusive eller exklusive skatt men Kulturrådet har utgått från att f-skattare normalt begär ersättning som inkluderar skatt. Det framgår inte om svaren om ersättningen anges med eller utan moms, Momsfrågan är osäker också med hänsyn till att olika momssatser kan vara tillämpliga för olika typer av Skapande skola-projekt.

Diagram 9. Om du har arbetat inom Skapande skola utan ersättning: I hur stor omfattning? (n=74)

Olika typer av Skapande skola-projekt

I det uppdrag som Kulturrådet fått av regeringen inför denna rapport ingår att beskriva olika typer av projekt som fått stöd genom Skapande skola. Frågan besvaras delvis genom skolhuvudmännens redovisningar, men Kulturrådet har också bett kulturutövare att beskriva hur ett projekt kan se ut. Enkäten gav 485 öppna svar på frågan "Beskriv ett projekt du arbetat med i korthet". Det är inte möjligt att på något enkelt sätt sammanfatta alla dessa svar men Kulturrådet konstaterar att variationen är mycket stor och att konst och kultur kan ha många olika funktioner i skolan.

Här finns exempel på korta insatser, till exempel enstaka författarbesök, museibesök och teaterföreställningar. Samma typ av insatser kan också byggas ut till större projekt, genom att kombineras med förarbete, läsning, efterarbete och workshops. Här finns projekt som går på djupet i de konstnärliga teknikerna och uttrycken där elever får komponera, skriva inom olika genrer, eller pröva på färgtyper, papper och andra konstnärliga material. I andra projekt bidrar konsten och kulturen med metoder och lärmiljöer för att hitta nya sätt att undervisa och lära in skolans olika ämnen. I samarbete med museipedagoger, arkitekter, författare och filmare flyttas klassrummet ut i staden, skogen eller till museet där undervisningen i historia, samhällskunskap och NO kan gestaltas på nya sätt.

Här följer två exempel som får representera ett projekt från vardera inriktning:

Att göra: FILM! är en praktisk filmverkstad där vi går igenom alla steg i filmprocessen. Efter genomgång av grundläggande teori med filmexempel, skriver vi manus som sedan utvecklas och leder fram till filminspelning, klipparbete och visning.

Eleverna från hela högstadiet på xx-skolan delades in i grupper som alla arbetade tillsammans med lärare på

museets olika gårdar och århundraden. Speciellt i detta projekt hade professionell fotograf, regissör, konstnär engagerats för att arbeta med ungdomarna. X-museets del var att introducera dels hela gruppen, dels de mindre specialgrupperna då de valde film och foto. I Skomuseet lånar eleverna olika kläder ur museets rekvisitasamling och fotograferas sedan i museimiljö föreställande piga / dräng / bonddotter, prästson m.m. för att därigenom se och förstå social status, kroppsspråk, mode, m.m. Museets personal presenterar kläderna och dess historia för varje grupp och är med under alla fotograferingar.

Kulturprojekten kan också användas för att ta sig an värdegrundsfrågor i skolan, som likabehandling, utanförskap, identitet och självkänsla. Här kan till exempel skådespelare och dramapedagoger bidra med en kunskap som läraren kanske inte har:

Med en klass i årskurs 7 hade jag sju träffar. Klassen hade en tydlig kultur där det inte var tillåtet att avvika på något sätt. Lärarlaget tyckte klassen var jobbig. Vi började med gruppdynamiska övningar som enkelt visar gruppen hur allas närvaro inverkar i allt som händer och sker, även de som är passiva. Eleverna var först skeptiska men blev nyfikna. Jag växlade mellan olika övningar för att inte trötta ut dem. Och när stämningen blivit bättre gjorde vi en övning kring mobbning. Stämningen blev nu allvarlig. Det som gjorde att de fick förtroende för övningen (tror jag) var att mitt angreppssätt inte handlade om rätt eller fel. De upplevde det inte skuldbeläggande. Fokus var inte på den mobbade eller på några specifika mobbare utan på den stora gruppen. Massan eller "folket" i ett större perspektiv. Efter tre träffar kunde vi jobba hela pass utan större konflikter. Efter hand minskade jag det gruppdynamiska inslaget och byggde övningarna kring eget skapande och personliga uttryck. Eleverna förstod sambandet och kunde börja ta ut svängarna och samtidigt samspeja med varann. Sista träffen spelade de upp scener för varandra och sina lärare. Stämningen var mycket god. Deras klassföreståndare har berättat att hon såg goda effekter på gruppen fortfarande ett år efter projektet. Projektet var också mycket roligt och utvecklande för mig själv.

Flera av de större projekten spänner över flera konstområden och skolämnen och innebär samarbete mellan kulturutövare med olika fackkunskaper:

Vi (kompositör, koreograf, dansare och scenograf) arbetade tillsammans med en textilslöjdlärare och skapade så kallade ljuddjur som eleverna kunde skapa musik med som i sin tur fungerade som musik till danser som eleverna ska-

pade tillsammans. Med ljud, rörelse och scenografi berättade vi saker som man inte kan göra med ord. Projektet är intressant för att det inkluderar teknik, textil, matematik, idrott och konst.

Elevers delaktighet och inflytande i Skapande skola

I detta avsnitt presenteras resultaten från enkäten som innehöll frågor om elevers delaktighet och inflytande inom ramen för Skapande skola. Respondenterna fick besvara frågor huruvida eleverna varit delaktiga vid planering, genomförande och uppföljning av Skapande skola-projekt samt i vilket forum delaktigheten inhämtas. Frågor ställdes också om eleverna haft inflytande samt tagit del utav den handlingsplan som ska upprättas på central nivå av skolhuvudmännen i samband med ansökan av Skapande skola-medel.

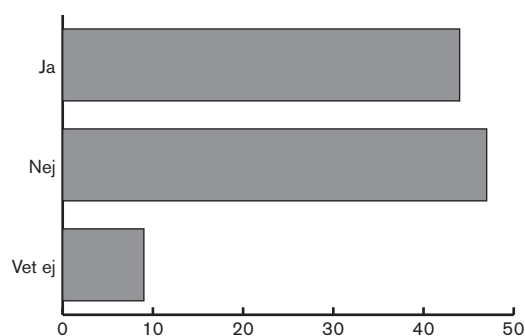
Totalt besvarades enkäten av 145 respondenter och en majoritet av dem representerade en kommunal skola (84 procent), medan en mindre andel (15 procent) representerade en fristående skola och en mycket liten andel (en procent) representerade en statlig skola. Den geografiska spridningen av svaren var god då svar inkom från samtliga län. Av svaren framgår små skillnader mellan skolformerna när det gäller elevers delaktighet och inflytande i Skapande skola. I de få fall vissa skillnader finns påtalas det i texten.

Elevers inflytande på handlingsplanen

Enligt förordningen som styr Skapande skola-bidraget ska varje skolhuvudman som söker bidraget upprätta en handlingsplan som beskriver hur de avser att arbeta med att göra kulturen till en del i lärandet samt öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna. En viktig utgångspunkt i handlingsplanen är att eleverna ska ha inflytande över de kulturverksamheter som ingår. Eleverna ska därför ha getts tillfälle att medverka i arbetet med handlingsplanen. Enligt förordningen som styr Skapande skola-bidraget är det följaktligen enbart i utformningen av handlingsplanen som det finns krav på att eleverna ska ha varit delaktiga. En nyckelfråga i uppföljningen av elevernas delaktighet i Skapande skola-projekten är sålunda huruvida eleverna haft inflytande på arbetet med själva handlingsplanen. I enkäten ställdes frågan; Har eleverna haft inflytande på arbetet med handlingsplanen för Skapande skola och 44 procent svarade ”ja” på frågan, medan 47 procent svarade ”nej” och 9 procent svarade ”vet ej”. Det är anmärkningsvärt att nästan hälften av respondenterna svarar ”nej” på frågan om elevernas inflytande på arbetet med handlingsplanen. Detta med tanke på att elevers inflytande är ett krav enligt förordningen.

De respondenter som svarade att eleverna haft inflytande på arbetet med handlingsplanen fick följdfrågan på vilket sätt elevernas synpunkter inhämtas. Resultatet är jämnt fördelat mellan alternativen; klassråd (39 procent), elevråd (41 procent), särskild fokusgrupp/arbetsgrupp (39 procent) samt annat (43 procent). Från svarsalternativet ”annat” framgick i öppen text att det främst rörde sig om synpunkter via enkäter, workshops och kulturråd.

Diagram 10. Har eleverna haft inflytande på arbetet med handlingsplanen för Skapande skola? (n=137), procent

Respondenterna fick även svara på frågan om eleverna fått ta del av den färdiga handlingsplanen för Skapande skola. Från svaren framgår att 39 procent av eleverna fått ta del av handlingsplanen, medan 34 procent inte har fått ta del av den samt 27 procent av respondenterna uppger att de inte vet om eleverna tagit del av den färdiga handlingsplanen eller inte. Respondenternas svar på denna fråga skiljer sig åt beroende på om skolformen är kommunal eller fristående. Av de fristående skolor som besvarat frågan uppger 62 procent att eleverna fått ta del av den färdiga handlingsplanen, medan motsvarande siffra från de kommunala skolorna är 36 procent. Däremot skiljer det sig inte för de respondenter som svarat nej på frågan om eleverna fått ta del av den färdiga handlingsplanen, 34 procent av de kommunala skolorna har svarat nej och motsvarande uppgift för fristående skolor är 33 procent. Skillnaden ligger i stället i att 30 procent av de kommunala skolorna har uppgivit alternativet vet ej, medan endast fem procent av de fristående skolorna uppgav vet ej.

De respondenter som uppgav att eleverna fått ta del av handlingsplanen fick följdfrågan på vilket sätt eleverna fått ta del av handlingsplanen och en majoritet (81 procent) uppgav att eleverna fått handlingsplanen presenterad av en lärare. Av respondenterna uppgav 25 procent att eleverna fått ta del av handlingsplanen på annat sätt, vilket i första hand visade sig vara via fokusgrupper och kulturråd, medan 17 procent av respondenterna uppgav att eleverna fått ta del av handlingsplanen via skollid-

ningen och nio procent uppgav att handlingsplanen hade kommunicerats till eleverna via skolans webbplats.

Elevers delaktighet i Skapande skola-projekt

Enkätsvaren visar att elevernas delaktighet var betydligt högre i samband med planering och genomförande av de enskilda projekten, än när handlingsplanen upprättades. På frågan om eleverna har varit delaktiga i planeringen av Skapande skola-projekt svarade 80 procent ”ja”, delaktiga i genomförandet svarade 89 procent ”ja”, samt delaktiga i uppföljningen svarade 75 procent ”ja”.

De respondenter som svarat ”ja” på frågan om eleverna varit delaktiga i planering, genomförande och uppföljning av Skapande skola-projekten fick följdfrågan i vilket forum elevernas delaktighet inhämtas. När det kommer till delaktighet i planeringen var klassråd (47 procent), elevråd (45 procent) samt alternativet ”annat” (43 procent) vanligast. I öppen text fick respondenterna beskriva vad ”annat” stod för och flest respondenter svarade att inhämtning av elevers delaktighet hade skett via enkäter samt under lektion med klasslärare och i arbetsgrupper.

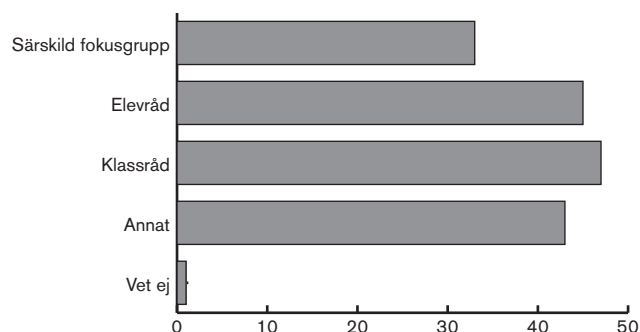
Elevernas delaktighet i genomförandefasen av Skapande skola-projekt var vanligast på andra sätt än genom de fasta svarsalternativ som fanns med i enkäten, 50 procent av respondenterna uppgav nämligen alternativet ”annat” på denna fråga. Vanligast var; diskussioner i klasser/arbetsgrupper samt särskilt utsedda kulturråd. Några få uppgav sociala medier, val från katalog, utbudsdag med elever, lärare och professionella kulturaktörer samt metoden Open Space. Svarsalternativet ”klassråd” var också en viktig källa för inhämtning av delaktighet från elevernas sida rörande genomförandefasen, 41 procent av respondenterna uppgav detta alternativ. Däremot var forumet ”elevråd” inte lika vanligt, 29 procent av respondenterna uppgav detta alternativ. Detta i jämförelse med elevernas delaktighet i planeringen av projekten, då 45 procent uppgav ”elevråd” som forum.

Elevernas forum för delaktighet gällande uppföljning av Skapande skola-projekten sker, precis som i genomförandefasen, via andra sätt än de fasta alternativ som angivits i enkäten. För även här dominerar svarsalternativet ”annat” med sina 53 procent och de vanligaste beskrivningarna på ”annat” var: enkät, diskussioner i klassrummen samt via kulturråd.

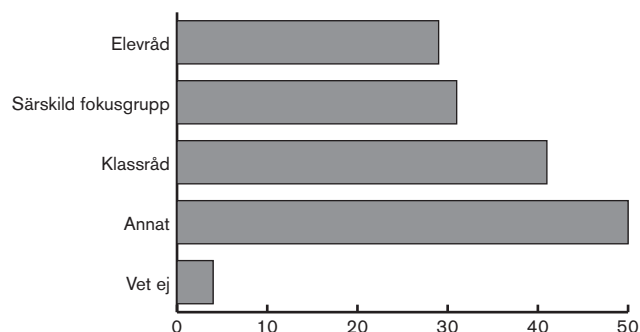
Klassråden återkommer emellertid som en röd tråd som ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Rörande elevernas delaktighet i uppföljning av projekten uppgav 46 procent av respondenterna detta alternativ. Alternativet elevråd uppgav endast 20 procent av respondenterna, i jämförelse med planeringen och genomförandet av Ska-

pande skola-projekten, då motsvarande procentsatser var 45 respektive 29 procent.

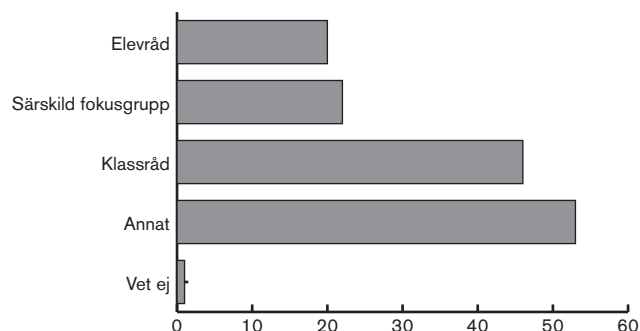
Diagram 11. I vilket forum har elevernas delaktighet inhämtats vid planerandefasen? (n=112), procent

Diagram 12. I vilket forum har elevernas delaktighet inhämtats vid genomförandefasen? (n=120), procent

Diagram 13. I vilket forum har elevernas delaktighet inhämtats vid uppföljningsfasen? (n=102), procent

Respondenternas egna kommentarer

Sist i delaktighetsenkäten fick respondenterna möjlighet att skriva egna kommentarer rörande elevernas delaktighet och inflytande i Skapande skola-projekten, vilket knappt hälften (46 procent) gjorde. Vid en genomgång av kommentarerna går det att placera in en majoritet av dem i en av fyra kategorier:

1. Kommentarer som beskriver ett stort engagemang i elevdelaktighet samt engagemang att öka elevers delaktighet i Skapande skola-projekt.

Några exempel:

Elevernas bästa är det som står i fokus för oss i xx kommun i vårt Skapande skola-arbete. Eleverna är med i alla steg, planering, skapande, utformning av utställning, inbjudan, guider m.m. De formar egna danser utifrån sina kunskaper, de skapar egna filmer utifrån önskemål och tema. Vi utgår förstås hela tiden utifrån LGR 11 och våra styrdokument, men eleverna har mycket inflytande i projektet.

xx kommun har numera en projektsamordnare som samordnar Skapande skola. En viktig del i dennes uppgift är att utveckla arbetet med elevernas delaktighet. Under hela processen, från framtagande av handlingsplanen till utvärdering av projektet.

2. Kommentarer som påvisar att det finns en stor spridning i hur skolorna i dag arbetar med elevers delaktighet både generellt samt i Skapande skola-projekt.

Några exempel:

Eleverna som deltagit i Skapande skola-verksamhet har efter varje avslutat projekt via sin klasslärare/klassföreståndare fått lämna in en utvärdering av projektet.

Elever tar själva initiativ att fråga efter och föreslå kommande projekt och innehåll. Det visar på ökat engagemang och intresse att vara delaktig. Dokumentation i bild och film är vanligt bland elever i arbete inom projekt.

Vi behöver utöka delaktigheten ytterligare. Ett sätt vi nu provar är att fokusera på elever och elevdeltagande i den utbytesdag vi har för att visa vad vi gör och även ge exempel på andra former. Vidga utbudet och genom det även öka möjlighet till delaktighet/påverkan.

3. Kommentarer som ger förklaringar till varför det i dag finns vissa brister i elevers delaktighet samt beskrivningar av kommande åtgärder för att öka elevers delaktighet i Skapande skola-projekt.

Några exempel:

Vi har skapat kulturråd på samtliga skolor i kommunen inför detta läsåret, 2011–2012. Tanken är att elever från kulturråden skall få större inflytande. I år hade vi tyvärr ingen möjlighet att få eleverna med i arbetet med handlingsplanen, men förhoppningen är att de skall vara med inför nästa ansökan.

Det här är något som är under ständig förbättring. Kan bli mycket bättre delaktighet ”på riktigt” är målet. Eleverna är dock med i samtalen även om formella strukturer saknas.

Det är svårt att få eleverna delaktiga. Skolan är stor och det är svårt att få ihop en bra fokusgrupp. Mycket annat som tar tid från eleverna.

4. Kommentarer som beskriver problematiken kring bristen på definition av vad som avses med elevinflytande och elevdelaktighet i Skapande skola-projekt.

Några exempel:

Det är viktigt för elever att ha inflytande. Inflytande över deras egen lärmiljö och lärande är viktigt för motivationen och lärandet. Man (inkl. kulturrådet och alla andra) måste dock ha en klar bild över vilket inflytande man avser. Man får inte göra inflytandet till en ”avprickningsfråga”. Sådant intresserar ingen elev, eller t.ex. skolledare. Att t.ex. 1 600 elever i xx ska vara med och remissa varje ändring i handlingsplanen är ett exempel på vad som inte intresserar elever att ha inflytande över. Däremot är det viktigt att de får inflytande över lärprocessen, dvs. den del som står eleverna närmast, både till form och innehåll. Jag vill hålla kommentaren kort, men samtidigt hälsa detta som något att tänka på. När man ställer enkätfrågor, och ger ut ansökningskrav, så anger det vad som eftersträvas. Jag tycker möjligen att Kulturrådet borde fokusera mer på inflytandet i lärandet (skapandet), istället för att fokusera på ”parlamentariskt” inflytande.

Det behövs verktyg för hur elevernas inflytande kan gå till/öka (bra exempel). Det behöver också förtydligas vad Kulturrådet menar med inflytande och delaktighet. Handlar det om specifika kulturaktiviteter eller om kulturens roll i samhället och skolan t.ex.?

Det är svårt att hitta en bra modell för delaktigheten. En stående kulturpunkt på klassråden skulle vara bra men då behöver man diskutera allmänt och brett runt kultur med eleverna och lärarna. Frågan måste lyftas av skolledningen. En del lärare ser svårigheter när vi diskuterat elevernas delaktighet, de befärrar att eleverna inte har kunskap för att kunna vara delaktiga i t.ex. planering av skapande skola. Det är förskräckligt att våra elever inte varit med och format handlingsplanen, tanken har inte funnits, men vi jobbar på och har nu skrivit in elevers delaktighet i revideringen av kommunens barnkulturplan som förhoppningsvis tas nästa vecka.

SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Bidraget Skapande skola har väckt stort intresse både bland kommuner, friskolor och inom kulturlivet. Kulturrådet har vid två tidigare tillfällen granskat hur fördelningen av bidraget Skapande skola har använts, men då endast analyserat de redovisningar som skolhuvudmännen har skickat in efter att projekten har avslutats. I regleringsbrevet för 2011 fick Kulturrådet i uppdrag av regeringen att granska både elevernas möte med konst och kultur, deras delaktighet och inflytande i processen samt kulturutövarnas erfarenheter från att ha arbetat med insatser bekostade av bidraget.

I kapitlet nedan sammanfattar och reflekterar Kulturrådet över några av de resultat som redovisningarna och enkäterna har visat på. Dessutom beskrivs arbetet med Skapande skola genom exempel som har framkommit i den löpande dialog som ansvariga handläggare för bidraget har både med skolhuvudmän och kulturaktörer.

Reflektioner utifrån redovisningar

Skolhuvudmännen är i sina redovisningar av Skapande skola-insatserna mycket positiva. I de allra flesta fall har insatserna varit lyckade, samordningen har fungerat bra och de har sett positiva effekter av arbetet både hos elever och hos skolpersonal. Skolhuvudmännen ger i sin redovisning en helhetsbedömning utifrån sina samtliga skolor, vilket kan göra att det även finns skolor och insatser där arbetet inte har fungerat lika bra men som inte kommer med i den samlade redovisningen.

Handlingsplanens betydelse

Ett krav för att skolhuvudmannen ska beviljas bidrag är att denne har formulerat, i en handlingsplan, en långsiktig strategi för hur arbetet med konst och kultur i skolan ska utvecklas långsiktigt. Ansvariga handläggare för Skapande skola-bidraget på Kulturrådet kan se att arbetet och kvaliteten på handlingsplanerna har utvecklats under åren och att de arbetas fram med hjälp av representanter både från utbildning och från kultur. I redovisningarna nämns att handlingsplanerna har bidragit till att tydliggöra syfte och mål i arbetet samt varit ett dokument att samlas kring. Handlingsplanen möjliggör på så sätt ett utvecklingsarbete som annars kanske skulle vara svårare att få till. När handlingsplanen sedan väl är skriven är det också svårt att bortse ifrån den.

Det är även tydligt att ansvaret för arbetet med insatserna, från planering till uppföljning, alltmer ligger hos huvudmännen och i särskilda arbetsgrupper, istället för

hos enskilda eldsjälar på respektive skola. Eldsjälarna är ofta en viktig katalysator för att få igång arbetet med konst och kultur i skolan, men arbetet behöver sedan tas över av skolhuvudmannen och bredare arbetsgrupper för att långsiktigt förankra arbetet och säkerställa att insatserna som har planerats kan genomföras.

Erfarenheter från elever och skolpersonal

I de allra flesta fall har insatserna varit obligatoriska för eleverna. Drygt hälften har inkluderat särskoleklasser i insatserna, vilket även har betonats som viktigt från Kulturrådets sida. Kulturrådet fördelar i regel en högre summa pengar till insatser för särskoleklasserna, då dessa ofta kostar mer på grund av fler tillfällen med konstnären samt kräver mindre grupper.

Bidraget används i första hand för att eleverna ska få arbeta med en kulturutövare och prova på en konstform. Redovisningarna talar även om positiva effekter bland eleverna då de dels har mött och fått uttrycka sig i konstformer de tidigare kanske hade liten kunskap om, dels fått nya verktyg att uttrycka sig med. Bidraget är inte tänkt att användas till att förstärka en befintlig estetisk profil, utan ska visa på kulturens många olika konstformer i mötet med en professionell aktör. Flera redovisningar talar om att eleverna har fått mersmak och undrar vad de ska få arbeta med för konstform nästa gång, andra uppger att insatserna har lett till att eleverna börjar arbeta med konstformen på sin fritid, exempelvis inom kulturskolan. Redovisningarna nämner ofta att eleverna har fått möjlighet att visa nya sidor av sig själva, kompetenser som inte tidigare har kommit fram men det talas även om en ökad lust till att vara med i aktiviteterna. Att det blir roligare att gå till skolan.

När skolhuvudmännen berättar om skolans personals erfarenheter så talar man ofta om en initial skepsis mot insatserna. I en pressad arbetssituation kan kulturinsatserna ses som något ytterligare som ska tvingas in på schemat, ofta med förberedelser och efterarbete och kanske utan att läraren känner sig involverad eller kunnig i ämnet. Skolhuvudmännen nämner dock att den initiala skepsisen i stort sett alltid är övergående och att även lärarna lär sig mer om sina elever och även får nya verktyg i hur de kan engagera eleverna på nya sätt även efter att kulturaktören har avslutat sitt projekt.

Flera skolhuvudmän uppger att de arbetar med insatserna ämnesintegrerat i skolan, vilket även tas upp i svaren från enkäten riktad till kulturutövare. Detta kombineras med

att flera redovisningar vittnar om att skolans personal har fått större kunskap om andra lärostilar och undervisningsmetoder efter insatser med konst och kultur i skolan. Några svar visar även på att dialogen mellan lärare om läroprocesser, didaktik och pedagogik har ökat. Troligtvis beror detta på att kulturutövaren arbetar annorlunda i klassrummet än den ordinarie läraren och att detta kan berika den egna undervisningen samt leda till nya idéer för hur konst och kultur kan integreras i skolans vardag i högre grad.

Samarbete skola – kulturliv

Kulturrådet har under de år som Skapande skola funnits återkommande mött en oro från kulturutövare och kulturadministratörer att kvaliteten i de enskilda Skapande skola-projekten skulle vara för låg och att skolorna inte har kompetens att bedöma vilka kulturutövare som står för en hög konstnärlig kvalitet. Det underlag denna rapport baseras på ger inte stöd för att detta skulle vara ett stort problem, men det är sannolikt att det finns sådana exempel. Kulturrådet tror dock inte att lösningen är ökad detaljkontroll vid bidragsgivningen. Under ett år genomförs mer än 2 000 Skapande skola-projekt. En stark styrning från Kulturrådet skulle vara kostsam och sannolikt också vara mer hämmande än främjande. Kunskapen om vilken typ av projekt och verksamheter som fungerar på den enskilda orten, i den enskilda skolan måste byggas upp lokalt.

Kulturrådets ansvariga handläggare har under åren fått ta del av berättelser om mindre lyckade samarbeten där exempelvis kulturutövare har av sagt sig sitt uppdrag då arbetet med elever inte var vad personen hade tänkt sig eller där konstnären har ”bättrat på” elevernas alster. Det finns även exempel på fall då läraren inte har kunnat släppa sin lärarroll, utan har gått in och styrt eleverna i deras konstnärliga arbete.

Kulturrådet kan se att de skolhuvudmän som arbetat en längre tid med Skapande skola, eller kultur i skolan i allmänhet, blir bättre på att ta kontakt med kulturutövare och är bättre beställare av insatser. Även kulturaktörerna vet mer om vad som väntar dem i skolmiljön och i arbetet med elever och skolpersonal. Mål, syfte, krav och samarbete blir tydligare både hos skolhuvudmännen, skolans personal och hos kulturutövarna.

Projektens förankring på enskilda skolor och graden av förberedelser och dialog mellan kulturaktörer och skola är inte en fråga som kan hanteras genom Kulturrådets bidragshandläggning. Här har skolhuvudmännen det huvudsakliga ansvaret, liksom de har ansvaret för att de enskilda skolorna uppfyller det kulturuppdrag som formuleras i grundskolans läroplaner. Kulturrådet kan bistå genom att i ökad utsträckning sprida goda exempel på hur kommuner och friskolor skapat strukturer och ar-

betssätt som gynnar ett välfungerande samarbete mellan skola och kulturliv. Kulturrådet ser därför ett behov av att utveckla uppföljningen av bidraget. Det är inte tillräckligt att räkna hur många barn som nås, hur många pedagoger och konstnärer inom olika konstområden som genomfört Skapande skola-projekt eller hur många kommuner som är med och hur många som står utanför.

Det behövs också fördjupad kunskap om vilka effekter ett samarbete mellan skola och kulturliv kan ge och vilka arbetssätt som leder till goda resultat. Vilka är framgångsfaktorerna och hur kan Skapande skola samspela med andra bidrag och strukturer på kommunal och regional nivå? Kulturrådet vill också följa upp om en jämn fördelning av stödet till så många elever som möjligt är att föredra eller om mer riktade satsningar i vissa fall kan ge bättre resultat. Här krävs en fördjupad dialog med kommuner och andra skolhuvudmän om hur man ser på Skapande skola som komplettering till de egna insatserna för att uppfylla skolans kulturuppdrag.

Lyckade insatser kräver tid

Tid anges som den i särklass största utmaningen med Skapande skola. Det tar tid att planera ansökan och utforma handlingsplanen och att sedan omforma insatserna utifrån det beviljade bidragsbeloppet. Det kan även vara svårt att få tid till att informera skolans personal och planera in insatserna i schemat. I samtal med handläggare på Kulturrådet kan samordnare för Skapande skola på kommunal nivå uttrycka frustration över svårigheten att få samtliga skolor i kommunen intresserade av att arbeta med Skapande skola medan intresset i de allra flesta fall är översvallande. Bristen på tid är även en kritik som riktas mot Kulturrådet då flera skolhuvudmän anser att de får reda på beviljat bidrag för sent. Beslut om bidrag fattas i början av maj och med skolornas sommarlov anser många att tiden rinner iväg innan insatserna kan sätta igång. Det kan också vara svårt att planera ett till ett och ett halvt år i förväg vilka föreställningar man vill se eller vilka konstnärer man vill arbeta med. I en del fall är inte repertoaren hos institutionerna satt ännu vilket medför en extra svårighet.

Vikten av en engagerad rektor tas ofta upp som en nyckelfaktor både av de kommunala samordnarna och av kulturaktörer. En författare som har arbetat mycket ute i skolor berättade för en av handläggarna för Skapande skola att den viktigaste faktorn för ett lyckat projekt var att rektorn var informerad och engagerad i satsningen. Han ansåg att rektorns intresse verkade sippra ner i organisationen så att både lärare och elever var nyfikna och förberedda inför mötet. Han hade även varit med om motsatsen då han kom till skolan och ingen verkade veta om att han skulle komma eller vad han skulle göra

där. Vikten av samordning, planering och information om insatserna är viktiga delar i ett lyckat projekt. Flera skolhuvudmän talar även om vikten av att skolorna själva får ”äga frågan” och planera och engagera sig i insatserna som ska ske på skolan för att de ska ge bästa resultat.

Reflektioner utifrån kulturutövarnas erfarenheter

För första gången har Kulturrådet gått ut brett och bett kulturaktörer som har arbetat inom Skapande skola att berätta om sina erfarenheter. Kulturrådet har under åren hört flera röster från kultursektorn som har varit skeptiska till bidraget. Kritiken har bland annat handlat om att bidraget inte har bidragit till fler arbetstillfällen för konstnärer i skolan, att insatserna genomförs av icke professionella, att insatserna ofta är korta och ger dåligt betalt samt att kulturutövaren har fått gå in och agera pedagog mer än konstnär. Det är därför positivt att så många kulturaktörer har svarat på Kulturrådets enkät och att respondenterna kommer från hela landet och samtliga konstformer så att en lägesbeskrivning av kulturaktörernas erfarenheter är möjlig.

I planeringen av projekten svarar en tredjedel av respondenterna att de har planerat tillsammans med en representant från skolan och knappt en tredjedel att de har planerat projektet själv eller med en kollega. Ett citat i enkäten anger att skolorna tenderar att köpa de färdiga paket som flera kulturutövare erbjuder. Paketlösningarna har blivit vanligare där konstnären, gruppen eller institutionen har arbetat fram ett färdigt förslag för skolan och anger på sin hemsida både kostnad, tidsåtgång och vilka årskurser man vänder sig till samt elevgruppens önskade storlek. En del kulturutövare vill gärna skraddarsy en insats till en skola eller klass och att eleverna på så sätt blir medskapare i utformandet av insatsen medan det för andra fungerar bäst med att erbjuda ett färdigt paket. Citatet från en av respondenterna lyfter frågan om skolorna tenderar att hellre köpa in de färdiga paketen. Detta kan bland annat bero på bristen på tid hos skolorna där det blir lättare att beställa ett färdigt projekt än att avsätta tid för att arbeta fram något tillsammans med konstnären. En anledning kan också vara att om skolan känner sig osäker på vad de vill göra eller vad som är ”en bra insats” kan det kännas tryggt att köpa ett färdigt koncept.

I redovisningarna nämnde en skolhuvudman att kommunen hade blivit en bättre beställare av kultur vilket kan kopplas till frågan om paket gentemot skraddarsydda insatser. Det kan antas att ju mer erfarenhet skolhuvudmannen eller den enskilda skolan har av kulturinsatser i skolan desto mer intresserade kan de vara av att skraddarsy en insats tillsammans med konstnären. Kulturrådet lägger dock ingen värdering i hur insatsen utformas, om det är ett

färdigt paket eller ett projekt som utformas tillsammans med skolhuvudmannen eller skolan. Dock anser myndigheten att det kan vara intressant att titta närmare på i vilken utsträckning färdiga paket erbjuds gentemot skolorna för insatser inom Skapande skola.

Lite drygt hälften av respondenterna svarar att de har arbetat ämnesintegrerat med sin insats. Kulturrådet kan dock konstatera att benämningen ”ämnesintegrerat” har tolkats olika. Inom skolans värld talas det mycket om ämnesintegrering medan det för kulturaktörerna kan vara ett tämligen okänt ord.

Lärarens närvaro önskvärd

Kulturaktörer har vid enstaka tillfällen framfört till Kulturrådets ansvariga handläggare att de har lämnats ensamma med eleverna och att den ansvarige läraren har lämnat klassrummet för att exempelvis sköta administrativa uppgifter kopplade till eleverna. Kulturaktörerna har funnit att detta kan vara problematiskt då de är i behov av lärarens närvaro för att genomföra sitt projekt på bästa sätt. Kulturrådet ansåg därför att det var intressant att fråga kulturutövarna om läraren hade varit närvarande vid insatsens genomförande. Av kulturutövarna svarade 71 procent ”ja”, 25 procent ”delvis” och 4 procent svarade ”nej”. Detta kan vara en intressant fråga att studera ytterligare för att diskutera hur arbetet med kulturaktören kan levas vidare och bearbetas i klassrummet om läraren inte är närvarande. Det finns också en möjlighet att insatsen ses mer som en engångsföreteelse som skolan inte planerar att arbeta vidare med. Även här kan lärarnas pressade vardag vara en anledning till varför eleverna lämnas ensamma med kulturaktören. Signalen kan bli att den kulturella aktiviteten är kul, men inte tillräckligt viktig för läraren att vara med på och varför skulle det då vara det för eleven?

Den stora majoriteten av respondenterna anger att deras insatser har kunnat genomföras som planerat. När de inte har kunnat följa den ursprungliga planen anges bland annat brist på tid och pengar som orsaker. En kulturaktör lyfter frågan om storleken på elevgruppen i förhållande till resurserna och anser att det kan vara problematiskt om man trots minskade resurser förutsätts arbeta med en lika stor elevgrupp. Resultatet kan bli att eleverna knappt hinner få testa sin kreativa förmåga och att kvaliteten på insatsen därmed går ner samt att signalen till eleverna blir att detta är en kul grej, men betyder ingenting, likt när läraren lämnar klassen ensam.

Respondenterna visar sig generellt sett vara nöjda eller mycket nöjda med allt från planering till uppföljning och betalning. Återkoppling och uppföljning är de områden där respondenterna är minst nöjda, även om dryga 45 procent är nöjda eller mycket nöjda. För att Skapande

skola-projekten ska få långsiktiga effekter är det viktigt att man under pågående samarbeten reflekterar över sin egen praktik. Därför är det oroande att det är uppföljningen av projekten och återkopplingen från skolan som kulturaktörerna är minst nöjda med.

Den stora behållningen av att arbeta i skolan är enligt respondenterna att se hur eleverna engagerar sig och utvecklas. Många nämner även det goda samarbetet med skolan och lärarna. Detta ligger i linje med redovisningarna från skolhuvudmännen som även de ser den stora behållningen av arbetet hos eleverna.

Bland kritiken från kulturaktörerna nämns även tidsbrist och brist på resurser men även att skolan och eleverna är dåligt förberedda inför mötet med kulturaktören. Kulturrådet får kritik för att det tar tid innan skolhuvudmännen får besked om hur stort bidrag som beviljats. En respondent menar att detta medför att insatserna i själva verket först kan påbörjas under sen höst eller under vårterminen, en kritik som även framkommer hos skolhuvudmännen. En tidigarelagd ansökningsperiod skulle underlätta för skolhuvudmän, skolor och kulturaktörer att planera insatserna inom Skapande skola.

En annan viktig kritik som återfinns i ett av kulturaktörernas citat är att Skapande skola inte bidrar till mer konst och kultur i skolan. Detta skulle bero på att skolhuvudmännen väljer att inte köpa in kultur vid sidan om Skapande skola. Kulturrådets undersökning tar inte upp denna viktiga fråga utan det bör i stället följas upp i särskild ordning. En sådan uppföljning kräver en mer omfattande undersökning av kommuner och enskilda skolors arbete med konst och kultur i sitt befintliga kulturuppdrag i förhållande till insatser bekostade av bidraget Skapande skola. Kulturrådet ställer sig dock bakom behovet av en sådan kartläggning. Dock kan det nämnas att hälften av kulturaktörerna anger i enkäten att antalet uppdrag i skolan har ökat efter att bidraget Skapande skola infördes 2008.

Reflektioner utifrån elevers delaktighet och inflytande

Enkäten om elevernas delaktighet i planering, genomförande och uppföljning besvarades av skolhuvudmän i hela landet. Den stora majoriteten av respondenterna anger att eleverna har varit delaktiga i både planering, genomförande och uppföljning av insatserna inom Skapande skola. Anmärkningsvärt är däremot att nästan hälften uppgav att eleverna inte hade haft inflytande på handlingsplanen för Skapande skola. Enligt förordningen till bidraget är handlingsplanen det enda dokument som eleverna ska ha varit med om att utforma och det ska framkomma i handlingsplanen på vilket sätt elevernas delaktighet har tagits till vara.

Att eleverna har medverkat vid utformningen av handlingsplanen är ett av kriterierna för att beviljas bidrag från Kulturrådet. Respondenternas svar i enkäten visar därmed på att det finns en differens mellan vad skolhuvudmännen har uppgivit i sin handlingsplan i förhållande till vad de svarar i enkäten.

Från respondenternas egna kommentarer belyses problematiken angående elevers delaktighet och inflytande i Skapande skola. Bland annat lyfter flera respondenter det faktum att skolhuvudmännen själva får bestämma hur eleverna ska vara med och utforma handlingsplanen. I Kulturrådets information om vad som bör ingå i handlingsplanen, och där förordningen har gjorts mer lättförståelig, anger myndigheten att eleverna ska ha getts tillfälle att medverka i arbetet. Detta kan i sin tur tolkas olika om Kulturrådet här menar handlingsplanen eller själva insatserna. Elevernas delaktighet i planerandet av insatserna är som tidigare nämnts mycket hög.

Kulturrådet har inte definierat vad som avses med elevers delaktighet inom ramen för Skapande skola-bidraget. I avsaknad av en definition av vad som avses blir det också svårt att följa upp om så skett, något som även avspeglas i utformandet av frågorna i denna enkät. Frågorna fokuserar på huruvida eleverna har varit delaktiga samt i vilket forum delaktigheten har skett i förhållande till hur delaktigheten har upplevts av eleverna eller vilken effekt skolornas arbete med delaktighet har haft.

Kulturrådet anser dock att det är viktigt att elevernas delaktighet följs upp på ett adekvat sätt där denna rapport kan utgöra en utgångspunkt. I en sådan uppföljning är det intressant att undersöka hur eleverna upplever arbetet med Skapande skola då eleverna är den enda grupp som nära berörs av insatserna, men vars upplevelser och erfarenheter ännu inte har inhämtats. En sådan uppföljning skulle innebära ett omfattande arbete, till exempel med intervjuer av barn och unga i samtliga årskurser i grundskolan, vilket i sig skulle kräva ett särskilt uppdrag.

Huruvida Kulturrådet bör utarbeta en definition på vad som avses med elevers delaktighet i handlingsplanen tas upp av flera respondenter till enkäten, nedan ges två exempel:

... Det behöver också förtydligas vad Kulturrådet menar med inflytande och delaktighet. Handlar det om specifika kulturaktiviteter eller om kulturens roll i samhället och skolan t.ex.?

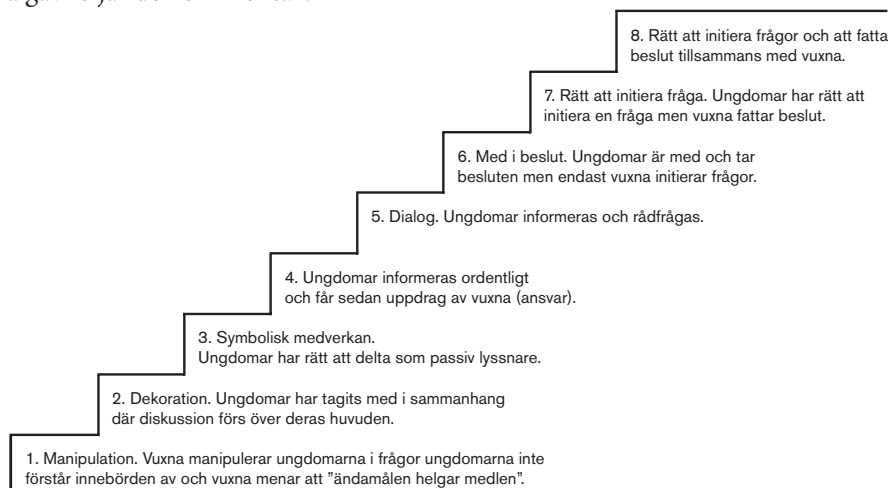
Det är viktigt för elever att ha inflytande. Inflytande över deras egen lärmiljö och lärande är viktigt för motivationen och lärandet. Man (inkl. kulturrådet och alla andra) måste dock ha en klar bild över vilket inflytande man avser. Man

får inte göra inflytandet till en ”avprickningsfråga”. Sådant intresserar ingen elev, eller t.ex. skolledare. Att t.ex. 1 600 elever i xx ska vara med och remissa varje ändring i handlingsplanen är ett exempel på vad som inte intresserar elever att ha inflytande över. Däremot är det viktigt att de får inflytande över lärprocessen, dvs. den del som står eleverna närmast, både till form och innehåll. Jag vill hålla kommentaren kort, men samtidigt hälsa detta som något att tänka på. När man ställer enkätfrågor, och ger ut ansökningskrav, så anger det vad som eftersträvas. Jag tycker möjligen att Kulturrådet borde fokusera mer på inflytandet i lärandet (skapandet), istället för att fokusera på ”parlamentariskt” inflytande.

Det sista citatet öppnar upp för ytterligare en diskussion nämligen på vilket sätt eleverna ska vara delaktiga i samband med Skapande skola-projekt. Handläggare för Skapande skola-bidraget erfar att skolhuvudmännen ibland ser elevernas delaktighet som att de ska få välja vilken typ av insatser skolan ska ansöka om bidrag för. Det är även därför Kulturrådet har gått ut allmän information inför 2012 års bidragsfördelning om att insatserna inte ska riktas mot särskilt intresserade elever i exempelvis drama-klasser utan att syftet med Skapande skola-bidraget är att elever som aldrig tidigare har mött drama ska få chansen att prova på det tillsammans med en professionell aktör.

I gällande förordning framgår det att eleverna ska ha getts tillfälle att medverka i arbetet med att utforma en handlingsplan. Av förordningen framgår också att handlingsplanen är ett strategidokument där skolhuvudmännen ska beskriva utvecklingsarbetet med kultur i skolan samt beskriva hur samverkan med kulturlivet ska organiseras. Att hälften av respondenterna till enkäten uppger att eleverna inte har varit delaktiga i arbetet med handlingsplanen öppnar upp för en diskussion om elevers delaktighet bäst kommer till sin rätt i skolornas enskilda projekt eller för den på central nivå upprättade handlingsplanen. En av respondenterna gav följande kommentar:

Handlingsplanen är ett övergripande pedagogiskt och konstnärligt program omöjligt och onödigt för elever att tränga in i. Däremot blir de serverade handlingsplanens RESULTAT i form av utbud, mål för aktiviteter/kurser, samt i utvärdering av dessa verksamheter. Men – svar på frågan om de delgivits ”handlingsplanen” är nej.

Kulturrådet anser att kravet på elevmedverkan i utformningen av handlingsplanen är svårt att genomföra och dessutom är problematiskt med hänsyn till vilka elever som väljs ut för att representera kommunens elever. I större kommuner berör insatserna inom Skapande skola flera tusen elever i åldrarna 7–16 år. Det är inte rimligt att kräva att kommunerna på kommunövergripande nivå ska organisera helt nya strukturer för elevdemokrati för att hantera ett enskilt statsbidrag. Frågan om delaktighet som den beskrivs i skolans styrdokument handlar om elevens möjlighet att påverka sin lärmiljö och sitt lärande. Kulturrådet anser därför att förordningen bör ändras så att kravet på elevmedverkan vid framtagande av handlingsplanen tas bort. Vikten av elevernas delaktighet vid planering, genomförande och uppföljning av insatserna bör istället betonas. Frågan om delaktighet och elevinflytande bör kopplas till skolans ordinarie uppdrag som det beskrivs i skollag och läroplan och till de strukturer och rutiner som finns på de enskilda skolorna.

Delaktighetstrappan

Ett sätt att definiera elevdelaktighet och elevinflytande är att utgå ifrån Roger Harts modell av den så kallade delaktighetstrappan. Modellen används ofta i vetenskaplig litteratur som behandlar ungdomars delaktighet och icke delaktighet. Harts delaktighetstrappa baserar sig på Sherry R Arnsteins Ladder of Participation-modell från år 1969.⁴ Harts delaktighetstrappa utgörs av åtta steg och kan sammanfattas på följande vis:

4. Elvstrand, Helene, "Delaktighet i skolans vardagsarbete", doktorsavhandling Linköpings universitet 2009.

Hart ser nivå 1–3 som former för icke-delaktighet och nivå 4–8 som olika nivåer av delaktighet. Hart menar vidare att nivå 8 inte per automatik är det bästa för barnen och vill inte skapa en delaktighetsmiljö där barnen är helt självständiga. Han vill i stället visa att projekt som barn startar tillsammans med vuxna leder till att barn kan känna sig som likvärdiga medborgare i samhället.

Redan i dag används olika variationer av Harts delaktighetstrappa i många skolor i samband med att de arbetar med elevinflytande och delaktighet⁵. Om Harts delaktighetstrappa även skulle komma att användas inom Skapande skola skulle det skapa förutsättningar för att mäta och värdera inflytande och delaktighet. Det blir också lättare att se vad som behöver göras för att utveckla inflytandet och ta det till högre nivåer och det skulle inte riskera att bli en ”avprickningsfråga” som en av respondenterna påtalar i enkäten.

5. Se exempelvis ”En skola med demokratisk kompetens”, handlingsplan för elevinflytande, elevrådsnätverket i Dalarna, se www.ludvika.se